

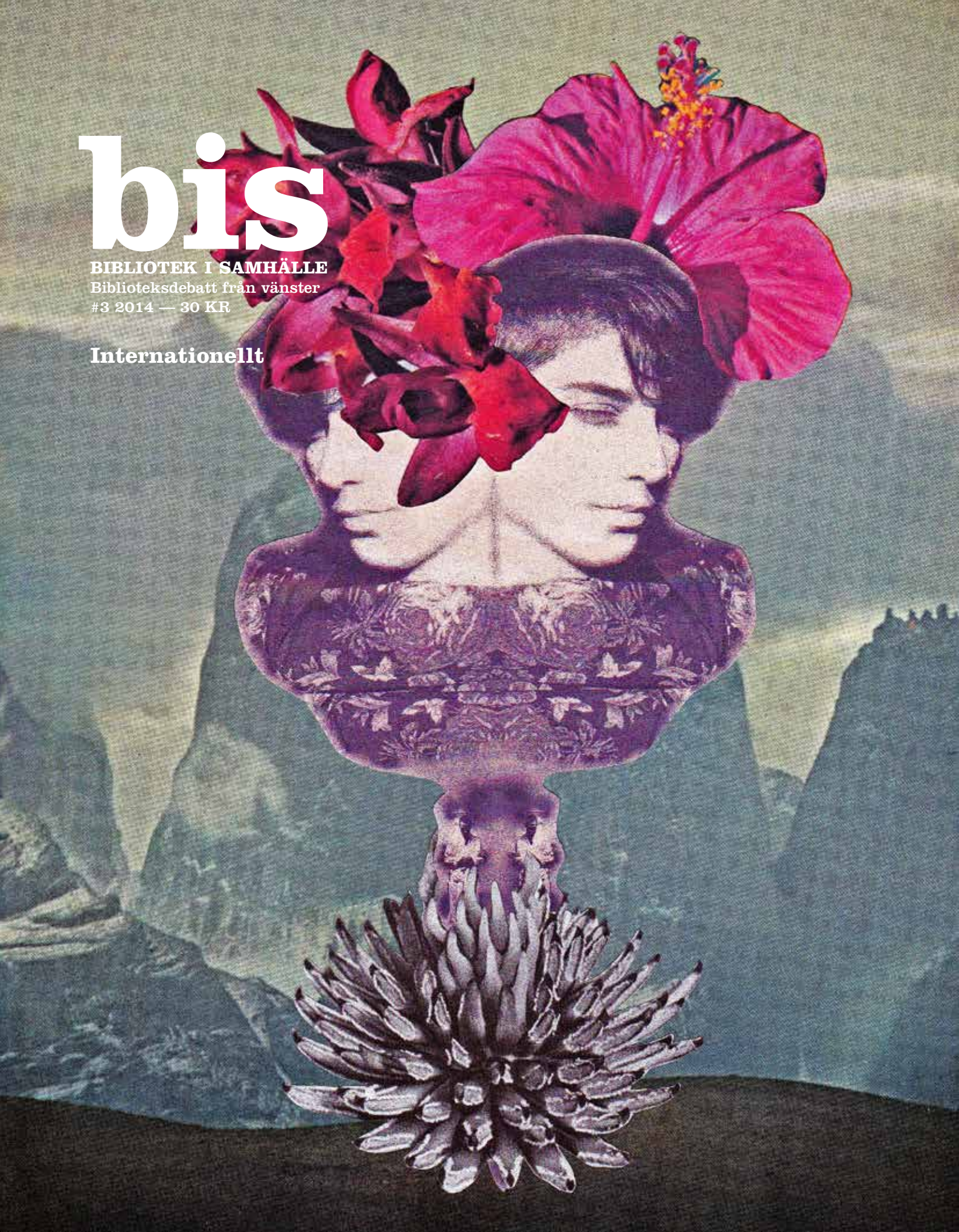
bis

BIBLIOTEK I SAMHÄLLE

Biblioteksdebatt från vänster

#3 2014 — 30 KR

Internationellt

bis

Tidskriften ges ut av föreningen Bibliotek i Samhälle (BiS) och utkommer med fyra nummer per år. Artiklar i *bis* publiceras i efterhand som pdf-filer på BiS webbplats och i Globalarkivet (<http://globalarkivet.se>) enligt Creative Commons Erkännande-Dela Lika (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>) – om inget annat avtalats.

Besök oss på webben

Hemsida: <http://foreningenbis.com>

Twitter: @foreningenbis

Facebook: <http://facebook.com/foreningenbis>

Kontakt

tidskriftenbis@gmail.com

Medlemskap och prenumeration

Medlemskap i BiS gäller i ett år och inkluderar prenumeration på tidskriften *bis* (fyra nummer).

- Ordinarie medlemskap: 250 kr
- Medlemskap för student, pensionär eller person utan full inkomst: 160 kr
- Stödmedlemskap: 500 kr
- Endast prenumeration: 160 kr
- Institutioner samt prenumerationer utlandet: 300 kr

Föreningens postgiro: 33 53 16-6.

Tryck

Ale Tryckteam AB

ISSN

0345-1135

Ansvarig utgivare

Lennart Wettmark

Redaktörer för detta nummer

Martin Persson & Tobias Willstedt

Redaktionsgrupp

Andrea Hofmann, Charlotte Högberg, Balsam Karam, Eleonor Pavlov, Martin Persson & Tobias Willstedt

Bildredaktör & omslag

Balsam Karam

Grafisk form

Linus Mannervik

#3 2014

Internationellt

6. **Bibliotek och kulturarv i Palestina.**
Rapport från en resa med Librarians and Archivists to Palestine
12. **"Att läsa mellan hyllorna".**
Det internationella biblioteksrummet i fokus i ny uppsats
14. **Librarianship, art, and activism.**
A transatlantic interview with Alycia Sellie
23. **Tjugo böcker för att förstå Sydafrika.**
Bibliotekarierna väljer
25. **Det oberoende norska "debattbiblioteket" växer fram**
28. **Jakten på pengarna**

Detta nummer av bis har blicken vänd utåt – mot biblioteken på en internationell arena. När en medlem i BiS tänker på föreningens internationella aktiviteter kanske hen först tänker på projekt som det mångåriga engagemanget i Sydafrikas bibliotek och distributionen av strutsboken i de väst-sahariska flyktinglägren. Men det finns fler exempel, BiS har varit internationellt aktiva under många år, tack vare många medlemmars stora engagemang. Detta faktum har även gjort sig gällande i tidskriften bis, där vi plockat in material från bidragsgivare utanför Sverige och bevakat bibliotekspolitiken världen över. Vi är övertygade om att en radikal biblioteksdebatt kräver ett internationellt samtal, precis som alla sociala frågor. Världen måste bli större!

2009 genomförde BiS en insamling till Tamer-institutet i Palestina, som då hade förärats ALMA-priset för sitt arbete med läsfrämjande bland palestinska barn och ungdomar. Ockupationen i Palestina har länge varit en tragedi för de som utsätts för den och en orsak till förtvivlan och frustration för en engagerad omvärld. Efter att krigföringen i Gaza intensifierats under sommaren kändes det extra angeläget för oss att ge aktivisterna Librarians and Archivists with Palestine ett stort utrymme i detta nya nummer av bis. Frustrationen växer, liksom vår förtvivlan, men vi är också många som vill omsätta den i praktiskt solidaritetsarbete, såväl för den palestinska kampen som för andra frihetskamper.

En annan värld är möjlig – en större värld är möjlig! Välkommen att hjälpa till!

Martin Persson och Tobias Willstedt, redaktörer

Medverkande i detta nummer

Anders Ericson. Moss, Norge. Frilansjournalist med bakgrund som bibliotekarie. Tidigare redaktör för Norsk Bibliotekforum.no.

Charlotte Högberg. Bibliotekariestudent och journalist.

Emil Johansson. Bibliotekarie och översättare.

Balsam Karam. Bibliotekarie och bildredaktör på bis.

Sara Kjellberg. Forskare vid Lunds universitet med inriktning mot digital kommunikation och sociala medier. Hon arbetar dessutom som utvecklare av stödet till forskare vid Malmö högskolas Bibliotek och IT.

Kalle Laajala. Bibliotekarie vid Nordiska Afrikainstitutet.

Martin Persson. Bibliotekarie baserad i Malmö/Lund.

Elisabet Risberg. Bibliotekarie på Internationella biblioteket i Stockholm.

Alycia Sellie. Universitetsadjunkt och bibliotekarie (förvärv och e-resurser) vid CUNY Graduate Center Library, New York. Hennes forskning har fokuserat på alternativa publikationer (zines), elektronisk aktivism och radikal bibliotekshistoria. Mer info: <http://asellie.commons.gc.cuny.edu/>.

Aktuellt

Barnens bibliotek bombades i Gaza

Två barnboksbibliotek i Gaza, i Rafah och Beit Hanoun, har bombats av Israelisk militär, skriver International Board on Books for Young People (IBBY), som under fem års tid hjälpt till att finansiera biblioteket. Lekplats, böcker, datorer och byggnader har förstörts. Så även många av de besökande barnens hem. Hur många som har skadats eller omkommit i just dessa attacker uppges vara okänt. IBBY planerar att samla in pengar för att åter kunna bygga upp biblioteken och fylla dem med böcker.

Nytt system för e-böcker

”Som jag ser det är detta en kombination av de sämsta sidorna av licensmodellerna från USA. För övrigt har de amerikanska e-bokslåntagarna inte haft mycket gott att säga om någon licensmodell, så att importera dessa över huvudtaget har jag svårt att förstå värdet av.”

Mikael Petren om Elibs nya system för e-böcker, på Stockholms stadsbiblioteks blogg “Digitala biblioteket”.

Det sovande folket tillbaka på hyllan

Fredrik Reinfeldts bok *Det sovande folket*, som gavs ut av Moderata ungdomsförbundet 1993, har länge varit svår att få tag på då den stulits från många bibliotek. Teatergruppen Nationalscen har med hjälp av en okänd donator låtit trycka upp en ny utgåva av boken och erbjudit den till bibliotek runt om i Sverige.

– Han vill inte kännas vid den här boken och han har någonstans förklarat den som en sorts ungdomssynd. Det kan jag förstå eftersom den både verkar vara illa skriven och rätt så högerextrem, säger bibliotekarien Håkan Olsson till Sveriges Radio, efter att boken åter kommit upp på hyllan på Halmstads stadsbibliotek.

Nya formuleringar i FN-mål

”16.10: Ensure public access to information and protect fundamental freedoms, in accordance with national legislation and international agreements.”

Representanter från IFLA har deltagit i diskussioner för att ta fram FN:s nya mål för hållbar utveckling efter år 2015 (Sustainable Development Goals) och välkomnar nu att allmänhetens tillgång till information finns med i mål nummer 16 i utkastet. Lika stor förtjusning väcker inte formuleringarna kring informations- och kommunikationsteknologi, som IFLA inte anser är tillräckligt ambitiösa.

Frågor & svar

”Vad vill BiS med politikerna?” frågar Emil Johansson i sitt referat från BiS utfrågning den 20 mars (bis 2/2014). ”Vad vill de rödgröna partierna med biblioteken?” var utgångspunkten för den debatt som BiS bjöd in till i anslutning till årsmötet i Folkets Hus i Stockholm. Vi hade bjudit in kulturpolitiker från vänsterpartierna i riksdagens kulturutskott. Från Vänsterpartiet kom Bengt Berg, från Socialdemokraterna Gunilla Carlsson och från Miljöpartiet Tina Ehn, alla profiletrade i kultur- och biblioteksfrågor.

Emil Johansson är delvis kritisk mot debatten och han har rätt i att ett problem var att flera av frågorna rörde sådant som ligger inom kommunernas ansvarsområde, medan politikerna är verksamma på riksnivå. Vissa frågor kunde de inte svara på eller hade bara allmänna synpunkter på. Ett annat problem, som Emil inte tar upp, är att de inbjudna politikererna satt i kulturutskottet under den valperiod som vi nu lägger bakom oss, men inte säkert kommer att ingå i det utskottet under de kommande fyra åren. I mars var det ännu inte klart vilka uppgifter dessa politiker skulle få efter valet.

Men Emil ifrågasätter också om ”det ens rörde sig om en debatt”. Samsynen var stor, det blev ingen diskussion partierna emellan och programmet präglades av ”frånvaro av utmaningar och argument”. Saken är den att vi ordfördelare valde ett ”salongsupplägg” för utfrågningen, alltså mera av ett samtal, både mellan oss och politikerna och politikerna sinsemellan. Alla riksdagspartierna bjuds i olika

”vi hade en tanke om att skillnaderna mellan vänsterpartierna skulle framstå tydligare om vi kunde få till stånd ett samtal i stället för en debatt av typ pajkastning”

sammanhang in till debatter, där de får tillfälle att positionera sig och anklaga varandra, men vi hade en tanke om att skillnaderna mellan vänsterpartierna skulle framstå tydligare om vi kunde få till stånd ett samtal i stället för en debatt av typ pajkastning. En annan idé var att lyfta fram en del frågor, som visserligen är kommunala men som kan vara viktiga att uppmärksamma i ett kommande arbete med en nationell biblioteksstrategi, och göra politikerna uppmärksamma på dem, till exempel de trösklar som finns på biblioteken. Ett förhållande som politikerna uppenbarligen var helt ovetande om, är att allt fler statliga specialbibliotek läggs ner eller stängs för utomstående användare, vilket absolut är en fråga på nationell nivå. Förhoppningsvis har BiS höjt medvetandegraden och bidragit till bättre kunskaper hos dessa politiker.

Vi ordfördelare var kanske otydliga om vårt upplägg, så att publiken inte uppfattade det, vilket vi beklagar. Men vi hävdar att den här sortens ”debatter” också har sitt berättigande.

Lena Lundgren & Andrea Berge

Foto: Johanna Dalmalm.

Bibliotek och kulturarv i Palestina. Rapport från en resa med Librarians and Archivists to Palestine

Elisabet Risberg var en av deltagarna i en delegation med biblioteks- och informationsarbetare som besökte kollegor i Palestina förra året. Här berättar hon om situationen för palestinska biblioteks- och kulturarvsinstitutioner och hur ockupationen påverkat dem. Resedelegationen har nu omvandlats till ett permanent solidaritetsnätverk för biblioteks- och informationsfrågor i Palestina.

Text och foto: Elisabet Risberg

Librarians and Archivists to Palestine var namnet på den delegation som under sommaren 2013 möttes i Jerusalem för att under tio dagar resa runt i Palestina och Israel. Vi var 16 deltagare med erfarenheter från både folk- och forskningsbibliotek, olika typer av arkiv och annat informationsarbete. Det övergripande målet med resan var att se på vilka sätt bibliotek och arkiv påverkas när tillgång till information begränsas under ockupation. Vad betyder det att inte ha fri tillgång till sitt kulturarv, vare sig kulturarvet består av modern barnlitteratur eller dokument från 1948? Vilka utmaningar står våra palestinska kollegor inför och med vilka strategier antar man dessa utmaningar?

Att tala om palestinska bibliotek är inte möjligt utan att också tala om ockupationen eller utan att nämna Al Nakba, det arabiska ordet för "Katastrofen". Ordet syftar på händelserna 1948, då staten Israel grundades och cirka 800 000 palestinier fördrevs från sina hem under mycket brutala former (det förekom även massakrer), fast förvissade om att de snart skulle kunna återvända. Men Al Nakba, som är ett tydligt exempel på det vi idag kallar etnisk rensning, ses inte bara som en enskild händelse, man talar också om en "pågående Nakba", en pågående katastrof, något som vi under resan ständigt påmindes om.

Palestina är utan tvekan det mest bibliotekstöta området i arabvärlden och utvecklingen av biblioteksverksamhet har ofta gått sida vid sida med motståndsrörelsen. Kunskap och utbildning har alltid värderats högt, man har under lång

tid arbetat med läsfrämjande arbete och betonat vikten av att kunna läsa som ett led i det politiska engagemanget. De bibliotek, arkiv och kulturcentra jag tar upp i den här artikeln är bara en bråkdel av de vi besökte och aktiviteterna jag tar upp är likaså bara en bråkdel av det arbete som pågår på bibliotek runtom i Palestina.

Jerusalem

Före 1948 fanns ett stort antal privata familjebibliotek i Jerusalem och man räknar med att samlingarna tillsammans innehöll mer än 100 000 värdefulla böcker och manuskript. Under det krig som följde av staten Israels grundande tvingades många bort från sina hem och i fotspåren av de israeliska soldaterna följde bibliotekarier från Israels nationalbibliotek (då Judiska nationalbiblioteket och Hebreiska universitetet) för att samla så många värdefulla böcker och manuskript som möjligt. Officiellt kallades det för en "kulturell räddningsaktion", men för palestinerna handlar det inte om något annat än stöld av palestinskt kulturarv. Man vet inte exakt hur många volymer som stals eller hur många som bara förstördes, men man räknar med ca 70 000, då inte enbart från bibliotek i Jerusalem, utan också från Haifa och Jaffa. Så sent som 2008 upptäckte en israelisk forskarstudent en stor samling böcker och manuskript på nationalarkivet under beteckningen AP, "abandoned property". Samlingen visade sig innehålla 6000 av de volymer som stulits från de olika familjebiblioteken, en litteraturskatt som i dag är oåtkomlig för de ursprungliga

ägarna. Den här händelsen skildras i den uppmärksammade dokumentärfilmen "The Great Book Robbery" som finns att ta del av på den engelskspråkiga kanalen Al Jazeera.

En av de få familjer som 1948 lyckades bevara sitt familjebibliotek var familjen al-Khalidi, en mycket välkänd palestinsk familj. Under ockupationen av östra Jerusalem 1967 fann ägaren en dag en lapp på bibliotekets port med orden "Absentee Property". Kanske var det för att han genast rev ned lappen som biblioteket kom att förbli ett av de tre ännu intakta familjebiblioteken. Khalidi Family Library innehåller ovärderliga litteraturskatter som gått i arv generationer tillbaka, men bara för att bibliotekets samlingar är intakta är situationen långt ifrån problemfri. Ett återkommande ord i sammanhanget var "waqf" som kanske enklast kan översättas som "förtroendeuppdrag". Familjerna har åtagit sig att bevara samlingen hel, de får inte gallra, sälja eller på något sätt göra sig av med vare sig böcker eller manuskript. Det här ställer till problem eftersom man ibland har flera upplagor av samma verk och inte har tillräckligt med plats för att samtidigt utöka samlingarna. Inte bara det, de måste hela tiden bevaka de få kvadratmeter de redan har i Jerusalems gamla stad, i dag helt omringade av israeliska bosättare.

De andra två intakta familjebiblioteken i östra Jerusalem är Budeiri Family Library och al-Aqsa Library, vilka liksom al-Khalidi har påbörjat digitaliseringsprojekt för att fler ska kunna komma åt de unika samlingarna.

Manuskript från Khalidi Family Library.

Bilden ovan är från ett manuskript där den vertikala texten är ursprungstexten och det runtomkring är kommentarer som lagts till i efterhand av olika lärda personer och forskare.

I Jerusalem finns också The Orient House, PLO:s högkvarter som var en oerhört viktig politisk institution för palestinerna och en stark symbol för självbestämmande. Biblioteket innehöll material som hade att göra med politiska förhandlingar och överenskommelser, men där fanns också ett fotoarkiv och många andra dokument. År 2000, under al-Aqsa-

intifadan, plomberades huset av den israeliska staten, en stor del av bibliotekets och arkivets material konfiskerades och ingen vet i vilket skick den kvarvarande dokumentsamlingen är, eller vad som finns kvar. The Orient House är en viktig del av Palestinas historia med ett innehåll som nu är helt oåtkomligt för palestinerna själva. Byggnaden hålls fortsättningsvis stängd under en lagparagraf från den ottomanska eran och förnyas var sjätte månad med ett nytt anslag på dörren. Vi kunde naturligtvis inte komma in i huset men såg förstörelsen utifrån och hyllor med böcker och dokument bakom de sönderslagna fönstren.

Orient House i Jerusalem. Foto: Molly Fair.

Fängelsebibliotek

Fängelser har kommit att bli en central del av palestinernas vardag då i princip alla familjer har eller har haft familjemedlemmar som arresterats och fängslats. Många av de politiska fångarna från tiden före Osloavtalet (1993) har vittnat om den stora betydelse tillgången till litteratur hade för dem, hur fängelserna formades till veritabla universitet med studier i politik, historia, språk, filosofi och litteratur. Böckerna fördes in i fängelserna med hjälp av Röda Korset, allt från västerländska och arabiska klassiker till litteratur om kommunistisk och socialistisk teori. Böcker som var förbjudna smugglades in med nya omslag så att vad som såg ut att vara en kokbok kunde innehålla någonting helt annat än recept. Fångarna skrev också egna böcker, de skrev poesi, de transkriberade politiska radiotal de i hemlighet kunde lyssna till, de antecknade sina tankar och skrev ofta i kommentarer i böckerna de läste. Politiska möten och debatter dokumenterades och man gjorde omsorgsfulla bokomslag av kartong, tyg eller gammalt tidningspapper.

I området kring Nablus fanns tre israeliska fängelser som efter Osloavtalet kunde stängas då Västbanken hamnade under palestinskt styre. Boksamlingarna från dessa tre fängel-

ser finns i dag i en särskild avdelning vid Nablus folkbibliotek. Materialet består av litteratur som användes av fångarna mellan 1975 och 1995, 8000 volymer och 870 anteckningsböcker. I dag besöks arkivet av forskare som där har tillgång till ett unikt material från den palestinska motståndsrörelsen under andra halvan av 1900-talet, men biblioteket besöks också av före detta fångar som vill bläddra i sina gamla böcker och läsa anteckningar de gjort under fängelsetiden.

Böcker från Fängelsebiblioteket i Nablus.

Ett annat fängelsebibliotek är inrymt i ett museum vid Al-Quds University. Där håller man på med ett stort digitaliseringsprojekt och betonar starkt vikten av att digitalisera eftersom det hela tiden finns ett hot om att ockupationsmakten när som helst kan förstöra och konfiskera allt och eftersom en stor del av palestinerna lever i exil och inte själva kan besöka arkiven.

Birzeit universitetsbibliotek

Birzeit University är Palestinas första universitet med både grund- och forskarutbildningar. Det samtal vi hade med personalen på universitetsbiblioteket var väldigt konkret och kretsade mycket kring problem med katalogisering och klassificering och svårigheter att få tag på litteratur. Eftersom det inte finns någon bibliotekarieutbildning i Palestina finns det inte heller tillräckligt med utbildad personal och framförallt saknas katalogisatörer av arabisk litteratur. Problematiskt är också att det är svårt att klassificera litteraturen enligt Library of Congress, vilket är det klassifikationssystem de använder. Många av ämnesorden skulle palestinerna inte själva använda för att beskriva sin historia. Ett exempel var den frustration bibliotekarierna kände när det gällde litteratur om den första intifadan (1987–1994). Från Birzeit argumenterade de för att en särskild kod skulle införlivas för denna unika period, vilket också gjordes, DS128.4, en kod de själva fortfarande använder.

Ett annat problem som universitetet har att tackla är den isolering man lever i. Många studenter har svårt att över huvud taget ta sig till Birzeit från andra palestinska områden. Det innebär att Birzeit University i huvudsak är ett lokalt universitet med studenter nästan enbart från Ramallah. Utländska studenter kan endast stanna under de tre månader Israel ger visum för. Har man någon som helst anknytning till Birzeit finns det inga möjligheter att få visumet förlängt. Samma sak gäller för lärare, vilket naturligtvis är en förlust för universitetet då kontakt med omvärlden är oerhört viktigt för att lärocentrat ska kunna utvecklas.

Kreativitet under ockupation

Efter staten Israels grundande befann sig alltså cirka 800 000 palestinier på flykt. FN upprättade flyktingläger på många platser och ett av dessa läger är Balata Refugee Camp, strax utanför Nablus. 1948 bestod lägret av några rader provisoriskt uppsatta tält, men i dag står där våningshus med gränder så smala att det är svårt att ta sig fram. På en kvadratkilometer bor 29 000 människor, storfamiljer lever på 60–80 kvadratmeter, det finns inget privatliv, arbetslösheten liksom analfabetismen är högre än 50 procent, skolorna är i uselt skick och hälsovården undermålig. Lägret har stora problem med droger och självmordsfrekvensen är hög. Men från Balata Camp har i princip alla stora protester mot ockupationen utgått; protesterna 1976, den första intifadan 1987 och al-Aqsa år 2000, då hela lägret periodvis spärrades av. Ingen kunde komma in eller ut ur lägret, det var israeliska soldater överallt, utgångsförbuden varade alltifrån en dag upp till 100 dagar. Att protester ständigt blossar upp är inte konstigt under de förhållanden människorna lever där.

Balata Camp är inte unikt, det ser likadant ut i andra läger och man kämpar med samma problem allt medan de nattliga räderna av israeliska soldater fortsätter. Är det över huvud taget möjligt att arbeta med kulturverksamhet under dessa förhållanden?

Yafa Cultural Center är ett gemensamt kulturprojekt för Balata Camp, en slags fritidsgård som drivs både av volontärer som vuxit upp i området och av internationella aktivister. Centret rymmer ett litet bibliotek, men framförallt arbetar man med att försöka stärka barns och ungdomars kulturella identitet, med dansgrupper, teatergrupper och filmproduktion. Samma sak gäller för Lajee Center som ligger i Aida Refugee Camp, strax utanför Betlehem. Där har man tagit ytterligare ett steg och skapat ett mediacenter, en egen radio-kanal och utrustat barn och ungdomar med kameror för att de ska kunna dokumentera sin vardag. En lekplats, ett musikcenter, författarbesök på biblioteket är andra aktiviteter man arbetar med. Centret har också ett eget förlag och man har gett ut tvåspråkiga böcker som barnen själva skrivit och illustrerat, fotoböcker och annat informationsmaterial.

Muren mellan Aida Camp och det grönområde flyktinglägret tidigare hade tillgång till.

Vikten av dokumentation

Att dokumentera med bilder och film vad som händer i området är något som blivit allt vanligare i Palestina. Aida Refugee Camp är liksom andra flyktingläger svårt utsatta för räder av Israel Defence Forces (IDF), många invånare har under åren blivit fängslade eller skjutna till döds. Lajee Center dokumenterar det som händer i lägret, bland annat genom att på kartbilder markera platser med datum, med namn på dem som skjutits, fängslats eller dödats.

Att filma och fotografera händelser är långt ifrån riskfritt. En av Lajee centers fotografer hade bara ett par dagar innan vårt besök skjutits rakt i ansiktet när han uppifrån centrets balkong fotograferade en grupp soldater som närmade sig området. Han skadades allvarligt, vilket inte hindrade att han så fort han kommit hem från sjukhuset även arresterades, samt att hans familj misshandlades och familjens hus förstördes.

Dokumentationer är inte bara viktigt för att minnas, det har blivit ett allt viktigare sätt att informera omvärlden om det som pågår och kan också vara viktiga bevis i rättegångar. Invånarna i byn Nabi Saleh har under flera år kämpat för att återta sin vattenkälla som den illegala bosättningen intill har

lagt beslag på. Varje fredag samlas byns invånare, tillsammans med internationella aktivister, för en fredlig demonstration och för att försöka ta sig till brunnen. Varje gång kör IDF in med sina stridsvagnar och möter dem med tårgas och vattenkanoner. Byn har numera sin egen Youtube-kanal, Tamimi Press. De dokumenterar, publicerar och har i dag ett helt arkiv med material från de senaste årens händelser. Att fritt kunna sprida information är lika viktigt som att själv fritt kunna ta del av information, vilket inte alltid är möjligt i Palestina.

Tomma tårgaskanistrar som invånarna i byn Nabi Saleh hängt upp i sina trädgårdar.

Tillgång till litteratur

I Ramallah finns organisationen Tamer Institute for Community Education som 2009 besökte Stockholm för att ta emot Astrid Lindgren Memorial Award. Institutet grundades under den första intifadan, 1987, bland annat för att ge barnen tillgång till böcker och anordna studiegrupper i hemmen då det var svårt att ta sig till skolorna. Institutet har i dag inte bara ett väldigt bra och välförsett bibliotek, de har också en egen förlagsverksamhet och har sedan starten publicerat mer än 130 barn- och ungdomsböcker.

Trots Tamerinstitutets fantastiska arbete verkade majoriteten av den nyare barnlitteraturen i de palestinska folkbiblioteken vara översättningar från västerländska språk, donationer från många välgörenhetsorganisationer, inte minst svensk barnlitteratur i arabisk översättning. Den svenska organisationen Diakonia distribuerade i ett litteraturprojekt cirka 600 000 arabiska barnböcker till palestinska bibliotek och hälften av dessa böcker var översättningar från svenska. Resultatet är att många bibliotek har fler böcker av svenska författare än av arabiskspråkiga. Barnen i Palestina har i princip ingen tillgång till nyare arabisk barnlitteratur från länderna omkring och det är tragiskt med tanke på den fantastiska utveckling som skett på den arabiska barnboksmarknaden under de senaste tio åren.

Solägget, en av alla svenska barnböcker i arabisk översättning på palestinska bibliotek.

Samtliga bibliotek vi besökte vittnade om svårigheten att förvärva litteratur, det gällde både folkbibliotek, skolbibliotek och universitetsbibliotek. Varför är det då så svårt att importera böcker? Mycket förenklat sagt kontrollerar Israel alla gränser och stoppar ofta försändelserna. Böckerna blir liggande i karantän, i bland ända upp till ett år, och biblioteken måste betala för detta, vare sig böckerna till sist når dem, eller som oftast sker, skickas tillbaka till avsändaren.

Att importera litteratur publicerad i Egypten och Jordanien kan ibland vara möjligt, men från Libanon, som är en central plats i arabvärlden när det gäller förlagsverksamhet,

är det helt omöjligt. Israel återoppar en brittisk lag från 1939 som förbjuder handel med varor från fiendeländer och Israel och Libanon befinner sig fortfarande i krig med varandra. Detsamma gäller böcker publicerade i Syrien, som ironiskt sett varit det land där flest översättningar av verk från hebreiska till arabiska getts ut.

När det handlar om arabisk barnlitteratur så är situationen om möjligt ännu svårare för de palestinska bibliotek som finns i Israel eftersom de inte heller kan få tag på Tamerinstitutets publikationer. Vi mötte en grupp skolbibliotekarier i Haifa som berättade att de enda barnböcker de kunde få tag på ofta var undermåliga översättningar från hebreiska. Att resa till Ramallah för att besöka Tamerinstitutet är i princip omöjligt för dem och att de skulle kunna få med sig böcker genom alla vägsprårrar över till Israel vore helt osannolikt.

Biblioteken är ofta beroende av donationer men de har sällan själva möjlighet att välja de böcker de behöver och donatorerna har inte alltid kunskap om arabisk litteratur eller bibliotekens behov. Universitetsbiblioteket vid Al-Quds berättade om en donation på 30 000 böcker varav de själva redan hade de flesta av titlarna och resten var kurslitteratur i ämnesområden som inte var aktuella för universitetet. Biblioteket valde ut 300–400 av böckerna och stod nu inför problemet var de skulle göra med resten!

Tillgång till historiskt arkivmaterial

Det mesta av det historiska arkivmaterial som finns sedan tiden före 1948 är oåtkomligt för palestinska forskare. Det handlar inte enbart om de stulna böckerna som är införlivade i det israeliska nationalbiblioteket, utan om fotografier, kartor och tusentals dokument, bland annat från den ottomanska och brittiska eran. Många kibbutzer har arkiv med ett rikt material som palestinska forskare inte kommer åt utan att ljuga om sin identitet. Även om fotografier i viss mån börjat läggas ut digitalt så är anteckningarna som ofta finns på baksidan av fotografierna inte synliga. I arkiven finns information om och kartbilder över tusentals av de byar som jämnats med marken, mark som sedan planterats med snabbväxande barrträd för att dölja de spår som finns kvar. I Tel Aviv besökte vi den israeliska organisationen Zochrot som arbetar med att informera israeler om Al Nakba. De har många olika projekt på gång. De publicerar informationsmaterial på hebreiska, de har tagit fram en karta över alla förstörda byar och under det senaste året också lanserat en app, iNakba, där man kan söka fram viss information över specifika byar, se fotografier både från före 1948 och i nutid, samt se och lyssna till inspelade vittnesmål.

Förutom besök på bibliotek och arkiv mötte vi också företrädare för andra organisationer som arbetar med att sprida information. Några exempel är BDS (Boycott, Divestment and Sanctions), PACBI (Palestinian Campaign for the Academic & Cultural Boycott of Israel). Vi träffade även företrädare för Addameer Prisoner Support and Human Rights Association och organisationen alQaws for Sexual & Gender Diversity in

Den försvunna byn Saffourieh. Foto: Grace Lile.

Palestinian Society. Vi tillbringade några oförglömliga timmar i Hebron, kanske den stad där ockupationen tydligast visar sin brutalitet, men vi besökte också det som finns kvar av den förstörda byn Saffourieh och mötte Abu Arab som 1948 var tio år gammal när han tillsammans med sin familj tvingades på flykt därifrån.

Librarians and Archivists with Palestine

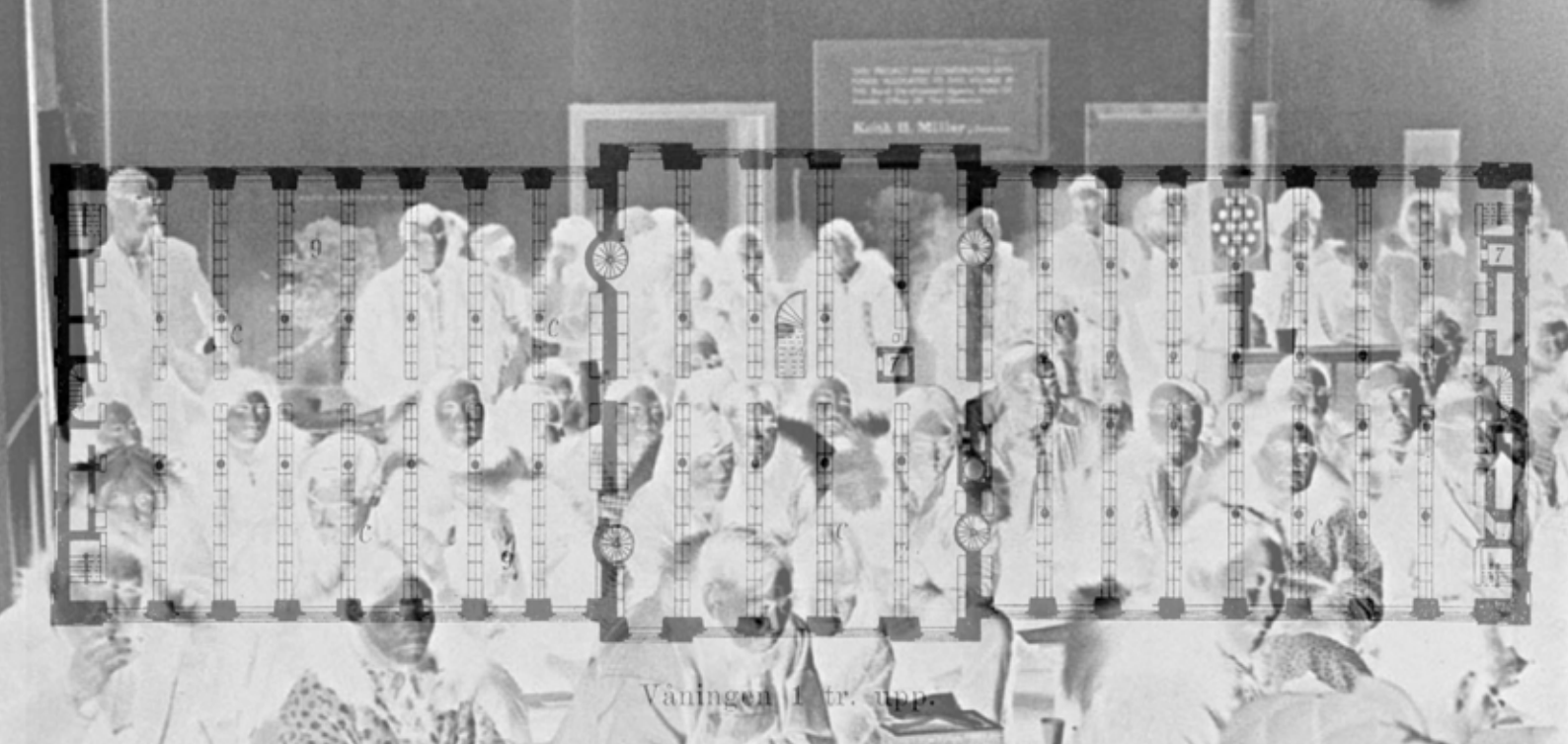
Delegationen var inte en enskild händelse, eller ett projekt som avslutades med att vi reste hem. Under det gångna året har vi regelbundet haft telefonmöten och i början av 2014 träffades vi för att tillsammans arbeta fram en struktur över det nätverk vi börjat bygga upp och diskutera konkreta projekt vi kan arbeta med. I juni 2014 lanserade vi nätverket Librarians and Archivists with Palestine och vår nya webbplats med samma namn.

Nätverkets struktur är uppbyggt kring enskilda medlemmar som tillsammans med en styrkommitté också är indelade i olika arbetsgrupper. Till nätverket finns knutet en rådgivande grupp bestående av palestinier som alla på något sätt är involverade i bibliotek, arkiv eller annat informationsarbete i Palestina.

Vem som helst, som själv definierar sig som bibliotekarie, arkivarie eller informationsarbetare och som godkänner de principer vi står bakom kan genom vår webbsida ansöka om medlemskap i LAP. Där finns också mer information om resan till Palestina, bilder från platser och organisationer vi besökte och länkar till våra publikationer och rapporter.

Läs mer om nätverket Librarians and Archivists with Palestine på deras hemsida: <http://librarianswithpalestine.org/>.

Föreningen BiS har anslutit sig till LAP:s uttalande om den aktuella situationen i Gaza och för palestinsk rättvisa. Uttalandet, med titeln "Librarians, Archivists, and Information Workers Call for End of Siege on Gaza", finns att läsa i sin helhet på <http://librarians-withpalestine.org/gaza-siege-resources-and-actions/gaza/>. Utöver BiS och LAP har även den amerikanska organisationen Progressive Librarians Guild skrivit under.

”Att läsa mellan hyllorna”. Det internationella biblioteks- rummet i fokus i ny uppsats

Gabriella Johansson och Emelie Lindberg har skrivit en masteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet om Internationella biblioteket i Stockholm, Sveriges enda bibliotek med internationell profil. I sin studie undersöker de hur den rumsliga utformningen påverkas av en internationell och flerspråkig kontext. bis bad dem berätta om sitt arbete.

Text: Martin Persson

Illustrationer: Emil Johansson

Hur har ni genomfört studien?

Uppsatsen undersöker på vilket sätt den fysiska utformningen av Internationella biblioteket och den användning av rummet som har kunnat iakttas skapar en plats för möten och mångspråkighet. Med hjälp av kartor och planritningar observerade vi fyra gånger dagligen under en veckas tid hur besökare och personal rörde sig genom lokalerna och hur de förhöll sig till bibliotekets utformning. För att få en bredare insikt i tanken bakom rummets utformning gjorde vi dessutom intervjuer, bland annat med bibliotekschefen.

Hur ser annan forskning om bibliotek med internationell och mångspråkig profil ut?

Tidigare forskning i anslutning till internationell biblioteksverksamhet rör i mångt och mycket integrationsfrågor, som hur biblioteket kan bli en viktig väg till en ny kultur. Inom forskningen vi tagit del av understryks också bibliotekets styrka som mötesplats där människor från olika bakgrunder kan mötas och skapa en förståelse för och gemenskap till varandra. Forskning om bibliotekets varande som mötesplats rör bland annat samhällets utveckling mot det digitala och det mångkulturella och den stora potential som finns i detta för bibliotekens framtid. I vår uppsats kombinerade vi forskning rörande arkitektur, mångspråkighet och integration, mötesplatser samt teorier om rum och plats.

Vad innebär internationell biblioteksverksamhet?

Internationell biblioteksverksamhet handlar om bibliotekservice dels riktad direkt mot låntagare, dels som stödverksamhet mot folkbibliotek runt om i landet. Det handlar om att ge understöd av litteratur på språk som folkbiblioteken själva inte har råd eller möjlighet att köpa in men också om att utveckla strategier för hur man förmedlar biblioteket till den flerspråkiga allmänheten. Bibliotekets rum, där vår uppsats har sitt fokus, är en offentlig mötesplats. Det positiva med en internationell mötesplats är att besökarna både har möjlighet att möta andra kulturer och språk samtidigt som man har möjlighet att utveckla sitt eget språk i form av exempelvis sagostunder på persiska eller bokprat på ungerska. Biblioteket erbjuder även internationella författarträffar på författarens hemspråk.

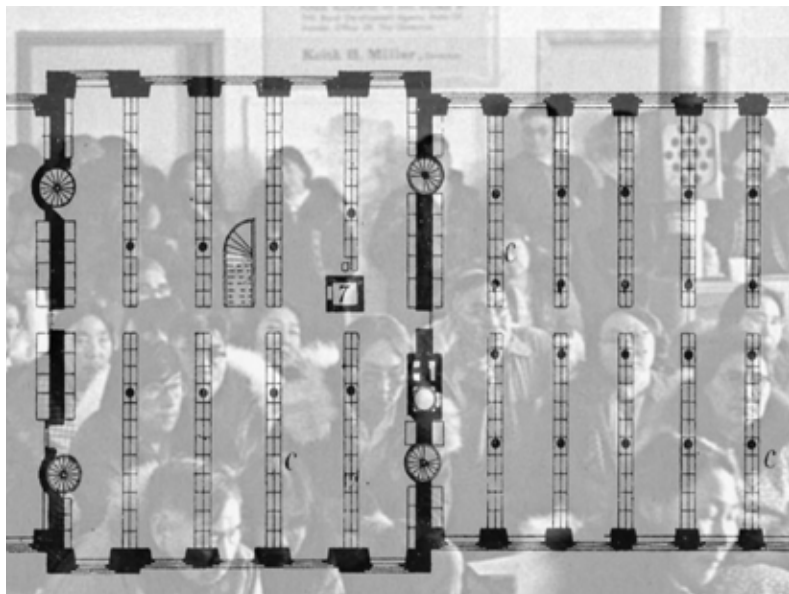
Hur påverkas biblioteksrummet av att befinna sig i en internationell kontext?

På ett direkt plan syns det genom att beståndet är organiserat efter språk och att en del av språken som finns representerade i rummet vanligtvis inte återfinns på gängse folkbibliotek. I Internationella bibliotekets fall finns det en otrolig potential att vara en mångkulturell mötesplats, men tyvärr brottas man med små lokaler och stort bestånd. Internationella Biblioteket blir till sin natur mediatungt eftersom det har till uppdrag

att representera så många språk som möjligt. Internationella biblioteket har en publik yta på ca 800 kvadratmeter och tillhandahåller ett bestånd på över 120 språk. De flesta av språken, förutom de som bara består av ett par skrifter, finns utställda på hyllorna. Konsekvensen är att platser för social interaktion, så som soffgrupper, därför uteblir. På Internationella biblioteket jobbar man utifrån att personalen ska spegla besökarna. Det finns därför en bred språklig och kulturell representation. I detta finns en demokratisk poäng.

Behövs det ett internationellt bibliotek?

Internationell biblioteksverksamhet är jätteviktig och bidrar till en förmedling och förståelse för språk och kulturer. Dock kan man vara kritisk till att särskilja olika språk genom att placera dem på olika platser, till exempel i ett annat hus bredvid det "vanliga" biblioteket. Internationella biblioteket är sprunget ur en lånecentralsverksamhet som främst skulle bidra med den litteratur på de språk som folkbiblioteken inte kunde köpa in. När idén om att utöka lånecentralen till ett offentligt bibliotek kom valde man att gå efter SAB:s indelning i grupperna skolspråk (engelska, franska, tyska, latin och nygreiska), de svenska minoritetsspråken och "övriga språk". Internationella bibliotekets bestånd består endast av språk som återfinns under "övriga språk". Denna indelning riskerar att skapa en "andrerifierande" eller exotiserande effekt. Det handlar om vilket intryck av närhet man ger till svenska språket och i förlängningen svensk kultur.

Uppsatsen "Att läsa mellan hyllorna: en rumslig studie av ett internationellt bibliotek", finns att ladda ned på <http://www.lu.se/lup/publication/4460760>.

Librarianship, art, and activism. A transatlantic interview with Alycia Sellie

Alycia Sellie is an activist, a librarian and the editor of the zine *The Borough is My Library*. She joined Martin Persson for a talk about hardships and possibilities for librarianship today, the intersection between art and libraries, and the struggle to promote free/open access culture and readers' rights.

Text: Martin Persson

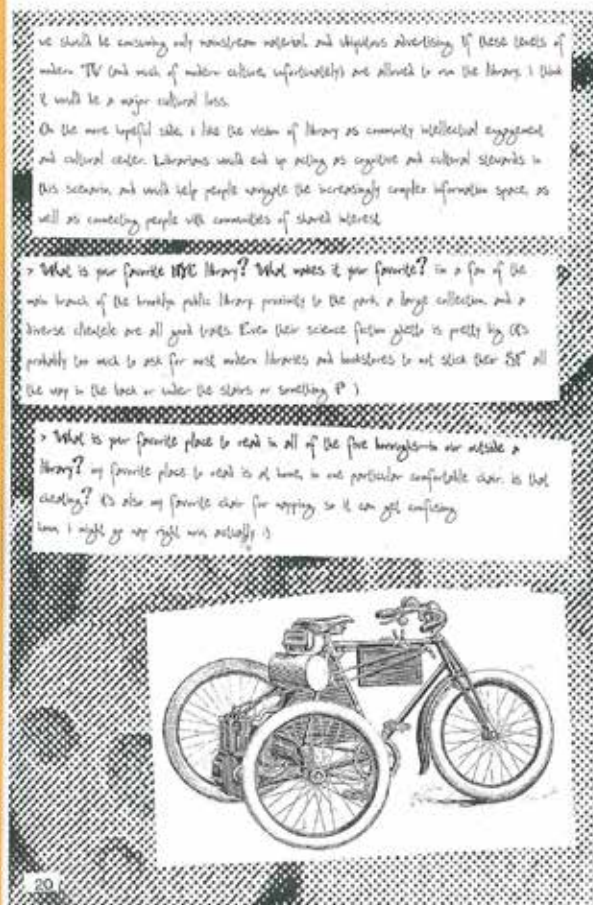
What's your library story? How did you come to work in libraries and what does your library work look like at the moment?

I came to libraries, as a worker, for a sense of security; as a young person I made and studied art, and the perilous financial realities of art-making always petrified me as a working class person – without any safety net. I worried that I would forever be a financially stressed-out adult if I tried to make art professionally. And I also was wary of associating making things with making money. After going to a few art schools in the mid-U.S. and the East Coast, I landed at the state university in Madison, Wisconsin. There happened to be a library school in Madison, which I decided to explore. I had my first semester of library school simultaneously with my last semester of art school, and culturally it was a really bipolar experience going from the studio to library classrooms.

Since getting my MLS, I have worked as a part-time public reference librarian in Minneapolis, for a private art school in Brooklyn, and in two different campus libraries at the City University of New York (CUNY). I was never certain which part of the library I like working in best – I like talking about research in any context, and I also like the nuts and bolts of making things work and problem-solving. Right now I am primarily responsible for acquisitions at the Graduate Center Library, which in many ways is very far from what I imagined I would do in my younger days – balancing budgets and processing invoices. But I work as part of a great collaborative team of librarians, and I think we make a difference in our institution. I go home tired but feeling good.

At CUNY, librarians are also part of the faculty of the university. This aspect of my job is one that I have really come to love – having the ability and support to work on my own research and writing has been one of the most transformative aspects of my current job. I didn't come from an academic family, and I remember a strange feeling that the university was so separate from what I knew of "the real world" when I first started grad school, but I have come to appreciate academia from the standpoint of someone who has been transformed by/with it, and I like working alongside others who try to maintain a tradition of education as a transformative experience, rather than a strictly financial one.

I recognize the longing for this "sense of security". The search for a decent public-sector job position – in which you can also make use of (and nurture) your interests in culture, media, and communication – has been one important reason for my turning to librarianship, and I think that goes for many of my librarian friends and colleagues as well. Even though earning an LIS degree is probably more "secure" than trying to make one's way as an artist, many library workers also face the precarity of the present Swedish labour market, navigating new public management-ridden institutions on short-term contracts. We recently dedicated a bis issue to working conditions in Swedish libraries, which highlighted this precarity and the need for an offensive labour union struggle. What is your general impression of librarians' working conditions in the U.S.?

The Borough is My Library, issue 2 edited by Alycia Sellie (CC By-SA).

I think the situation is more dire for workers in public libraries in the U.S. The work of the NYC-based group Urban Librarians Unite has done great work to bring these issues to the forefront locally in New York.¹ Austerity politics make working harder for those who do get jobs – we're often told to do more with less, etc.

But I also remember being told never to be certain of employment in libraries while I was still pursuing my MLS – every librarian I met told me that they had intended to be in a different position (say an academic librarian in a large institution) and had landed somewhere else (a children's librarian in a small public library). I struggled for a year to find a full-time position when I graduated, and that was before 2008 when hiring freezes were abundant. I know really awesome librarians who wait tables to make ends meet.

I remember reading a piece in the zine *America?* by Travis Fristoe in which he talks about libraries as a great profession to take up for zinesters or musicians because the jobs were always abundant – he describes quitting his position outright

to go on tour with his band, and then coming back home months later to the same job. The zine hadn't been written more than seven years before I read it, but I knew that by the time I had picked it up that what Travis was describing was no more. Everywhere I have lived, there has been fierce competition for even paraprofessional positions in libraries, and I couldn't imagine leaving any position with the assumption that I'd ever get back to where I had left off that easily.

You are the editor of *The Borough is My Library*, a zine that gathers librarianship, art, and (radical) political activism. What roles have zine culture and alternative publishing played for you as a librarian? And the other way around, how has librarianship influenced your work as a zine artist?

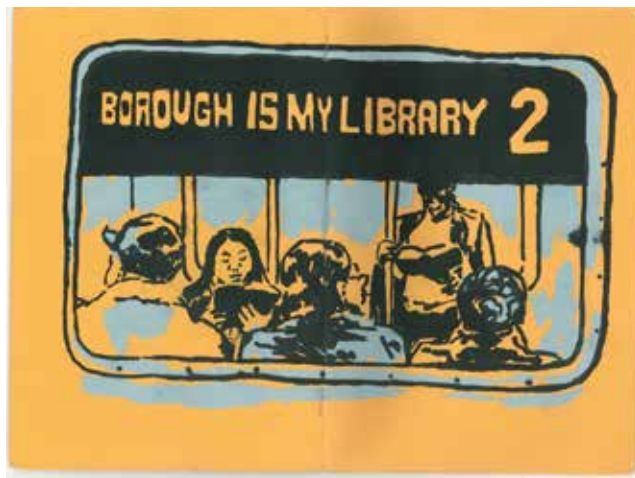
I think I have used zines as a tool to help me to see what the limitations of how library collections have been conceptualized. My desire as a librarian is to collect as wide a swath of human thought and creativity as possible. I think zines really show just how limited a sampling usually ends up on library

1. <http://urbanlibrariansunite.org/>.

shelves – mostly what has been highly edited, manufactured, and promoted by people other than the ones who created the content. This separation between the human makers and library collections has been something that I’ve struggled with through my career – it seems to me that the relationship between the institution and its people should be more immediate. It also makes our collections reflect those at the top, whose experiences and interests tend to differ from those at the bottom (of whatever scale we would like to use!).

I agree with Walter Dean Myers that people need to be able to see themselves in stories,² and I would add that they need to be able to find camaraderie in libraries too. To me, library collections need to be 1:1 reflections of their community. Starting zine collections has been a way that I have felt that I have been able to make what is housed in libraries accessible and reachable; these collections have been a way, as I think Zohra Saed describes well, to put oneself “up on a library shelf”,³ because anyone can make a zine, that zine can be added to a collection, and thus anyone can part in, and become a part of the project of the library.

Libraries have likewise influenced my zine work – mostly because they are the subject thereof. In *The Borough is My Library*, I have focused on people and projects which are disconnected from what I do in a day of work, but which inspire me and make me stay in this profession. I want my zine to be a celebration of information activism that might not be touted in other literature.

The Borough is My Library, issue 2. Edited by Alycia Sellie (CC By-SA).

There seems to be a lively progressive librarians’ “scene”, in NYC. How would you describe the state of American progressive librarianship or information activism in general?

My sense is that, as a movement, radical librarianship is somewhat fractured – not so much in spirit, but attention. For me, regardless of where I was based, it would be hard to decide where to devote my energies: To helping independent archives that I think are important? To education about technology and privacy, or electronic activism? To issues of what is contained in libraries (and what isn’t)? It’s hard for me to keep up and to know just how much my colleagues are working on, too!

Despite the fact that the rent is too damn high and all the other examples of how living in NYC is fairly insane, its vibrancy is undeniable, and I think that is reflected in librarianship here too. There are so many libraries and librarians in NYC that it’s possible to have groups that advocate for certain kinds of libraries, for there to be a quick reception for library projects, and to meet and collaborate with all kinds of professionals. It can be very inspiring, and that’s the feeling I tried to capture in my zine.

You have been involved in the struggle against DRM and in readers’ rights issues (e.g. the Readers’ Bill of Rights project),⁴ and are also a strong proponent of open access and free (as in freedom) licensing of publications. What’s your view on how libraries face copyright issues in times of increased digital publishing? In Sweden, the debate about libraries, ebooks, and copyright has focused mainly on “business models” for “lending” ebooks, and the DRM:ization (or commercialization) of our reading interfaces is rarely mentioned at all.

Thanks for the “free (as in freedom)” bit above!

The most difficult thing about these issues, as much as I care about them, is that it is really difficult to describe their complexities succinctly. These conversations can get confusing easily. It’s difficult for me personally to talk about these issues because I think so many of the words that are used – openness, freeness, access – are such simple words that can mean so many things. Commonly they are used without a clear or specific definition. It’s hard to know just what someone means when they say “open,” but to try to tie that down can make discourses feel very pedantic, narrow and slow. I’m still working through how I talk about many of the topics you mention in your question.

More so than open access, I believe in the importance of open licensing. Access is certainly a literal life and death issue when we are talking about sharing information that furthers medicine and science, but I am also concerned with allowing

2. http://www.nytimes.com/2014/03/16/opinion/sunday/where-are-the-people-of-color-in-childrens-books.html?_r=1.

3. <http://brooklyncollegezines.commons.gc.cuny.edu/2011/08/19/upsetpress/>.

4. <http://readersbillofrights.info/>.

more use of a work than to merely see or read it. My CUNY colleague Michael Mandiberg has talked about this as the difference between being able to see something (or to access it) and to touch it (or to use another's work via the permission of an open culture license), and that concept has stuck with me – I want to be able to use, re-use and manipulate what I find in the world around me, rather than be a passive viewer of it. In a lot of ways this related to zines – the way that their spirit chops up, recontextualizes and appropriates from the world. But there are many other traditions of this in other movements. Courts and legislation don't easily translate culture and movements into rules well, and I think it's safe to say that the future I envision differs greatly from that of copyright and patent holders.

With libraries, there have been moments where librarians in the United States have rebelled quite openly against ebook restrictions (i.e. the Harper Collins' 26 downloads controversy). But I do worry that we are already getting stuck contemplating business models and whether ebooks smell good to readers (which is why when I used to talk about ebooks with librarians I had a list of well-worn topics I would not cover). To me, the Readers' Bill of Rights project was about insisting that our abilities to use books were not lost as we go digital, or even our abilities to ignore the law. That might be too much for some librarians, but thinking philosophically about the logical extensions of DRM in ebooks is really frightening to me – the threat that these restrictions bring to not be able to read and think without surveillance and controlled/ing systems.

This part about access/freedom is interesting. I get the feeling that quite often, the discussions tend to go in the opposite direction to this line of thought, emphasizing access and disregarding freedom of use. To me, such talk illustrates a pedagogical task similar to that of the free software movement, arguing the case not only for public access to the code of computer programs ("open source"), but for the possibility to build upon, tweak, and take active part in the collective development of software ("free software"). What do you think, how do we best address the task of framing "open" culture/information as a question of both freedom to access and freedom to use?

Yes – my conceptualization of the contours of these conversations are completely borrowed from the discourses of free software. I am always surprised when librarians aren't aware of these arguments, because they seem so completely tied to what we do with technology today. It is dangerous, though, to say that these fractures between open source and free software map completely onto library technologies, because of course these disagreements are still problematic and right now I feel like they are at a stand-still, or a stand-off, or have been isolating for programmers in some ways.

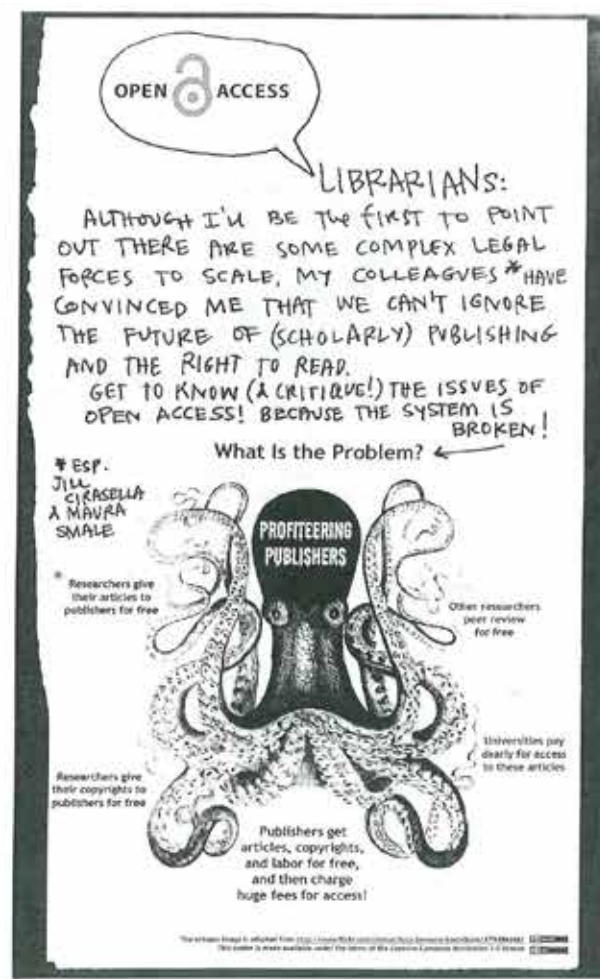
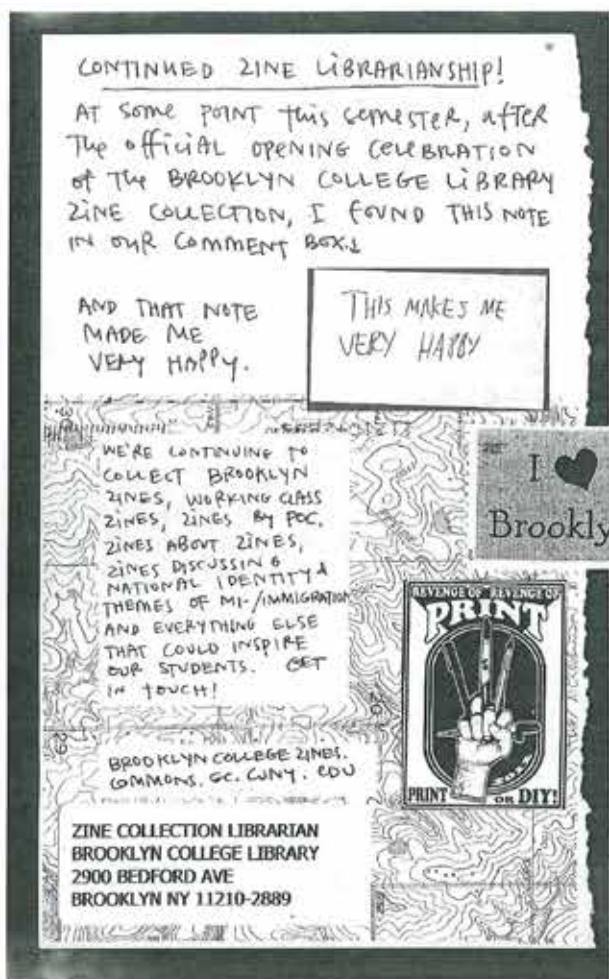
My own tendency is to argue that we have to retain the ability to hack, tweak and get under the hood, but I also see that this strategy is a polarizing one. I often advocate for open access, but for me access alone is not the ultimate goal, but more so a beginning of other opportunities for reconfigurations of how we use and share. But in many ways access seems like the first step. And now it feels like access alone is so revolutionary that arguing for even more might alienate. Internally, this is one of the biggest things I struggle with – whether to fight for a more radical path or to settle on freeing up a bit at a time (with the awareness that the larger gains could get lost along the way).

The Borough is My Library, issue 3. Edited by Alycia Sellie (CC BY-SA).

What does global librarianship look like? How do we create global libraries?

This question is one that I feel extremely ill-equipped to answer. As someone who has lived in just one country, and as someone who obviously has experienced the privileges of that country as a major world power, I get easily concerned about my own footing/positioning and assumptions when speaking about the globe.

The Borough is My Library, issue 4. Edited by Alycia Sellie (CC By-SA).

My activism felt the most connected on a global scale when I was working on the Readers' Bill of Rights for Digital Books campaign. When we released the Bill of Rights on our website with an open license, translations started appearing really rapidly – in Spanish, French, maybe more languages than I am aware of. Our graphics were used, translated, and re-appropriated by other groups.⁵ Before this had happened, I didn't feel much of a connection to information workers outside my country. But releasing our work resulted in emails and appreciation from readers around the globe. I certainly wasn't thinking about the ways that digital restrictions are enacted on such a wide scale when I started writing about these issues, but it certainly altered my perspective once I had heard how great an impact these restrictions have technologically across borders.

5. <http://www.ebouquin.fr/2011/03/14/vous-etes-contre-les-drm-montrez-le/>.

One group that I feel has been successfully working on a global scale is the delegation of Librarians and Archivists to Palestine.⁶ I really appreciate their approach, wherein they visited Palestine and did so with the intention of seeing, for westerners, what life is like in libraries and archives there. Out of that visit, they done a variety of "report backs" – they have talked about what they learned and saw through creating artwork, by holding events and overall they have tried to use methods other than "dense texts" and scholarly platforms.⁷

I think we build global librarianship through conversation (like this one!), and I feel like the way to move forward involves a lot of listening.

6. Se sidorna 6–11, reds. anmärkn.

7. <http://ozoneparkjournal.com/interviews/domini-effect-an-interview-with-rachel-mattson/>.

In the progressive librarianship movement, people have struggled, in various ways, for social justice through library work. How do we continue this struggle in the 21st century? What do you think are the most pressing issues or tasks at hand for progressive librarians/libraries?

This is a question that I myself have asked mentors to answer in my zine because it is something that I wanted guidance in thinking about. I worry that considerations of social justice in libraries is not innate, and that there might be cultural blockades to approaching the intersectional nature of oppressions in the workplace.

What are those “cultural blockades”, could you elaborate on that?

By cultural blockades, I mean the daily struggles that go unnoticed or are assumed to be “natural” that can make one librarian’s work experiences vastly different from another’s. Situations that get underplayed or underreported, like getting sexually harassed at the reference desk (and further, whether others in your institution see incidents as harassment or merely part of the job), expecting certain kinds of work from people depending on their race/class/gender/sexual orientation, and all the tiny inequalities that add up over time and often feel invisible to outsiders who aren’t experiencing the situation first-hand.

I have been thinking a lot lately about the concept of declaring libraries “safe spaces” and what such a designation could signify for researchers and library workers (semi-related to the discussions of Code of Conduct at the American Library Association’s conferences and other LIS events⁸). Although it is true that the world is dangerous, I do think there is power in the act of dedicating your spaces as separate environments that are different from a subway platform, sidewalk, or other public space. There is still a need to state that there is a difference between the world at large and our libraries. There is a power in stating that everyone has a right to a non-threatening experience in the library.

For library workers, libraries are not just an imaginary metaphor used for showcasing enlightenment values. I think the most pressing issues are to begin to understand all of the things that we as librarians take for granted as “natural.” My goal is for us to deconstruct our own culture in a way that not only gets at what happens in our libraries as a workplace (i.e. who is promoted, who is supported and heard, who does the heavy lifting), but also how we might think about the ramifications of our actions, even on the smallest scale. Following Barbara Fister, if we don’t think ebooks are good for libraries then we should not purchase them – even if we are pressured by vendors, or asked by patrons for them.

So, as librarians, and as libraries, we need to be more morally and politically engaged on an everyday basis. What happens when our values as engaged libraries and librarians clash with the wishes of our patrons (or the wishes of our bosses), as your ebook example hints to?

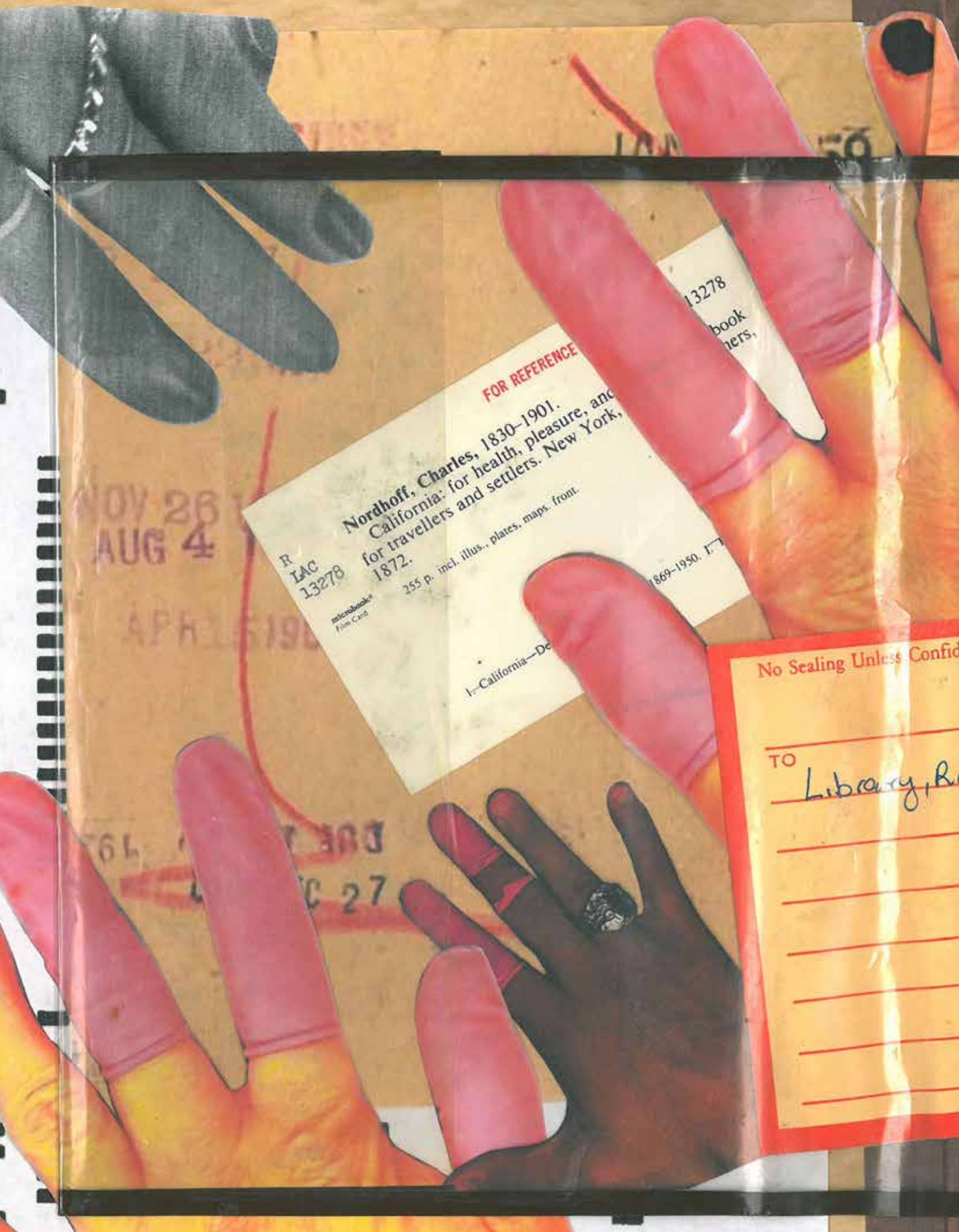
I believe that contemplating these points of contention and clashes is in many ways part of our job as information workers. More than just our current policies, we also have to consider what each decision means to our libraries for years to come – from decisions about our collections to the day-to-day issues of operating in a space. To these ends, there are not always easy fixes – when personal and professional values are involved, things get messy. I don’t want to argue that standing up for what you believe in will always solve a problem – in my own first-hand experience, sometimes that makes you feel burnt-out, angry, and targeted. I don’t have simple solutions to outline here, but I do know that having colleagues who will listen and comrades who will support you makes a huge difference. The way to finding these folks is to continue to speak out, to seek other venues/spaces/mindsets when you are feeling pushed out, and, always, you can make a zine!

The collage on the following pages is a contribution by Alycia titled “P/Wages”.

“I was working from ephemera from my own library as well as images of Google Books, most images taken from the blog The Art of Google Books. This is one thing that I think is very fascinating about the process of ‘making everything online/digital’—is the labor it takes to make these things so, and the invisibility of these processes (and people!).”

8. <http://lj.libraryjournal.com/2014/01/opinion/backtalk/why-a-needs-a-code-of-conduct-backtalk/>.

R
IAC
13278

microbooks
Film Card

FOR REFERENCE

Northhoff, Charles, 1830-1901.
California: for health, pleasure, and
for travellers and settlers. New York,
1872.

255 p. incl. illus., plates, maps, front.

1869-1950. I.T.

I-California-De

13278

book
ers,

No Sealing Unless Confid

TO

Library, R

STATION
PRESERVATION DE
PAGE
SEE VERSO OF TITL

Rec'd

GIFT

Donor

DUP

DIFF ED

REPL

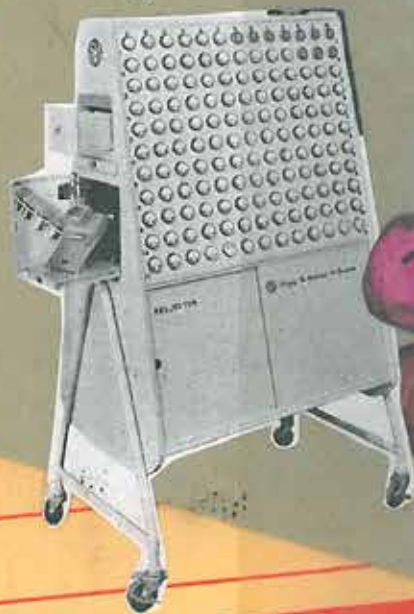
LA
D
XPO

CALL NO

INTER-OFF

TO

m 2319

Tjugo böcker för att förstå Sydafrika. Bibliotekarierna väljer

Text: Kalle Laajala

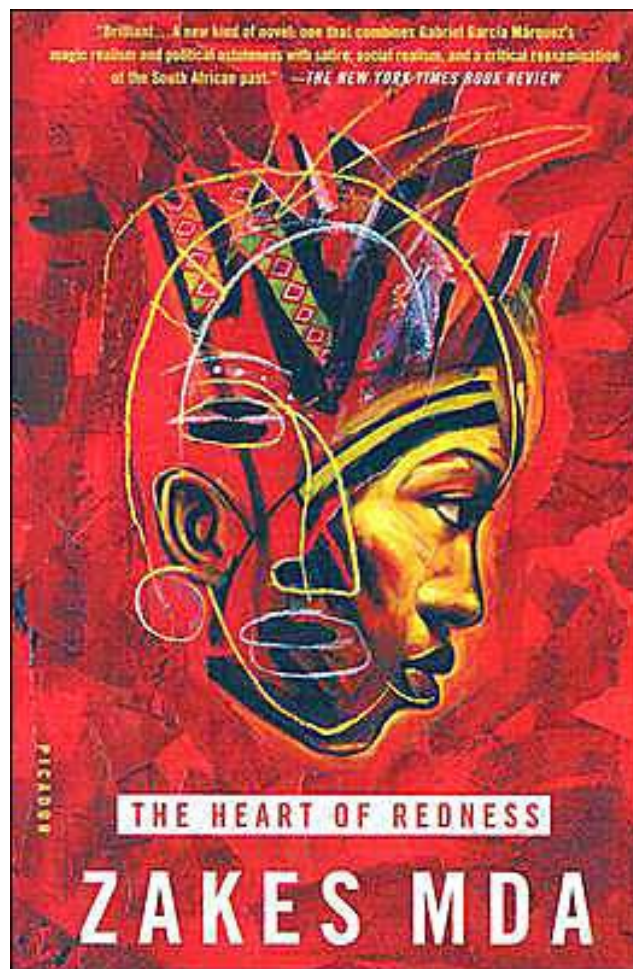
Vid Robben Islands sydöstra spets stannar bussen och besökarna väller ut för att gå på toa och köpa något i kiosken. Bortanför vattnet är Kapstaden bara en rand mellan havet och Table Mountains omiskännliga kontur.

Dagen före har jag köpt Christo Brands biografi *Doing Life with Mandela: My prisoner, my friend* att ta med till biblioteket hemma – och plötsligt står han själv, Mandelas förre fängsvaktare, i ett hörn av kiosken och pratar och skakar hand med folk. Häromveckan var han på svensk tv. Schemat verkar fullspäckat, han berättar om intervjuer med media från världen över.

I själva fängelset blir vi guidade av en tidigare fänge. Han ber gruppen komma tätt, tätt intill och visar oss dörren han klev genom när han anlände, jag tror det var efter Soweto-upproret 1976. Han vallar oss runt, pekar ut Mandelas cell och visar ett plakat där det slogs fast hur stora matransoner fångar av olika hudfärg var berättigade till. Är det inte ofta detaljerna som förfäras? Men jag lämnar ön inte helt nedtryckt som jag väntat mig, utan också med en underlig känsla av tillförsikt. Det är inte främst bilden av apartheid-statens infrastruktur som dröjer kvar, utan vår karismatiske guides avslutande ord om försoning och hur den är vägen framåt här i the Rainbow Nation.

Men bilden nyanseras och kompliceras snart igen, så klart. Följande dagar är vi på South African Book Fair och vi hinner gå på några seminarier. Man avhandlar frågor om identitet, tillhörighet, framtid, ANC:s utveckling, Sydafrika i förhållande till resten av kontinenten – och mer. Ibland hettar det till mellan panelmedlemmarna. Personer ur publiken kommer med ovanligt bra kommentarer, driver diskussionen framåt. Själv återvänder jag hem med fler frågor än svar från denna min första resa till Sydafrika.

Kanske är det bra att jag får en litteraturlista med mig. LIASA, Library and Information Association of South Africa, bad häromåret landets biblioteksmedarbetare att utse de tjugo främsta sydafrikanska böckerna från tiden 1994–2014 som fokuserar på demokrati och som undersöker nationens identitet och väg. Alla genrer var välkomna, på vilket som helst av de officiella språken. Våren 2014 sammanställdes listan. Jag ber Ashleigh Harris, litteraturvetare och lektor

vid Engelska institutionen vid Uppsala universitet och med bakgrund i bland annat Sydafrika, att kommentera den.

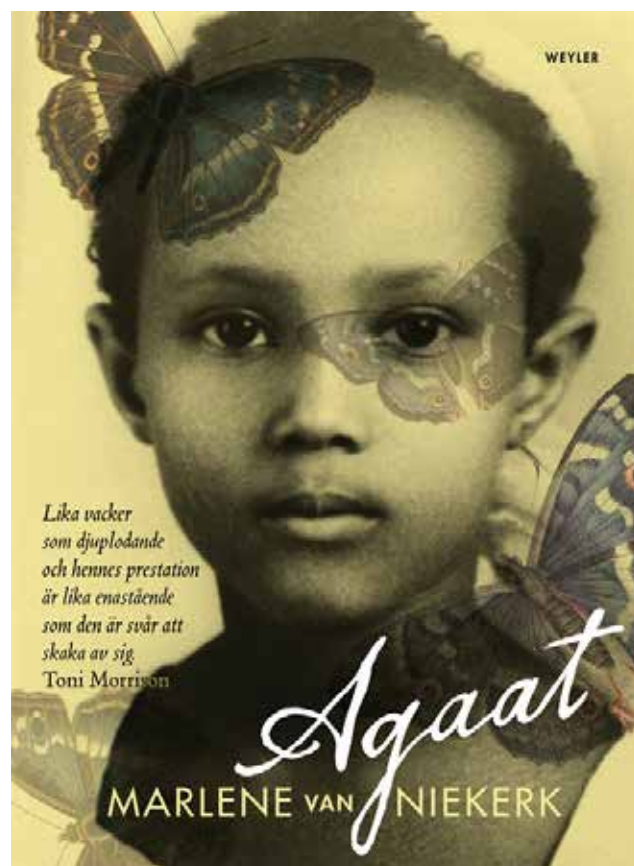
– Listan är nog rimlig om man ser till representationen utifrån både demografi och genre, vilket ju i sig är en utmaning. Man har inte utgått från litterär kvalitet, utan snarare utifrån en bred uppfattning av "reflektion" över det sydafrikanska samhället. Möjligen är antalet författare som skriver på Afrikaans, särskilt kvinnor, för många med tanke på att vissa av de viktigaste yngre, svarta författarna, till exempel

K Sello Duiker, utelämnats. Värt att notera är att nobelpristagaren Nadine Gordimer inte ingår. Hennes post-apartheid-böcker *The House Gun* och *The Pick-Up* skulle platsa. Och i mina ögon övertrumfar Jonny Steinbergs facklitteratur författare som Marianne Thamm, avslutar Harris.

Librarians' Choice: Top 20 titles, 1994-2014

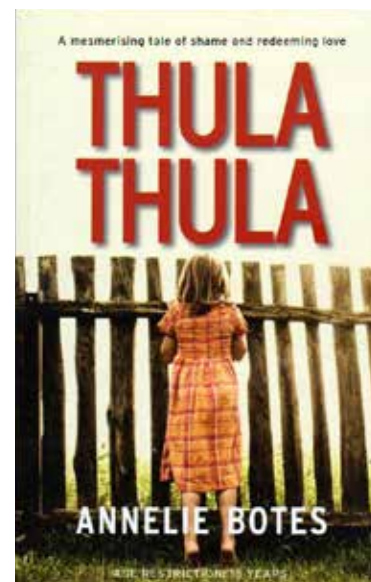
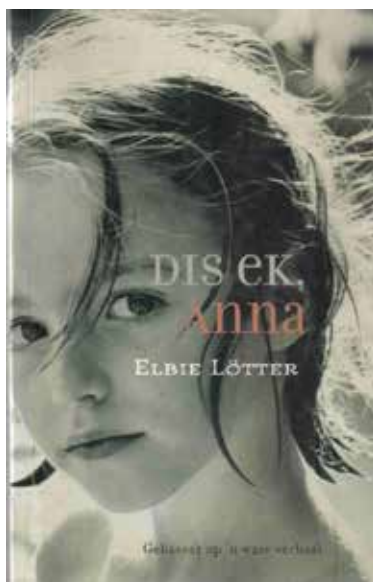
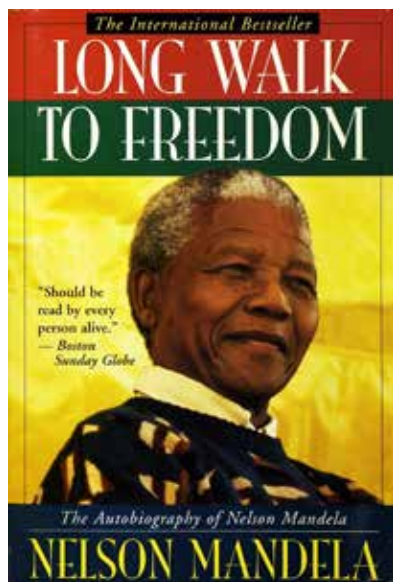
I skrivande stund finns (enligt Libris) nästan alla listans böcker på något svenskt bibliotek. Några av dem har också översatts till svenska (markerade med * nedan).

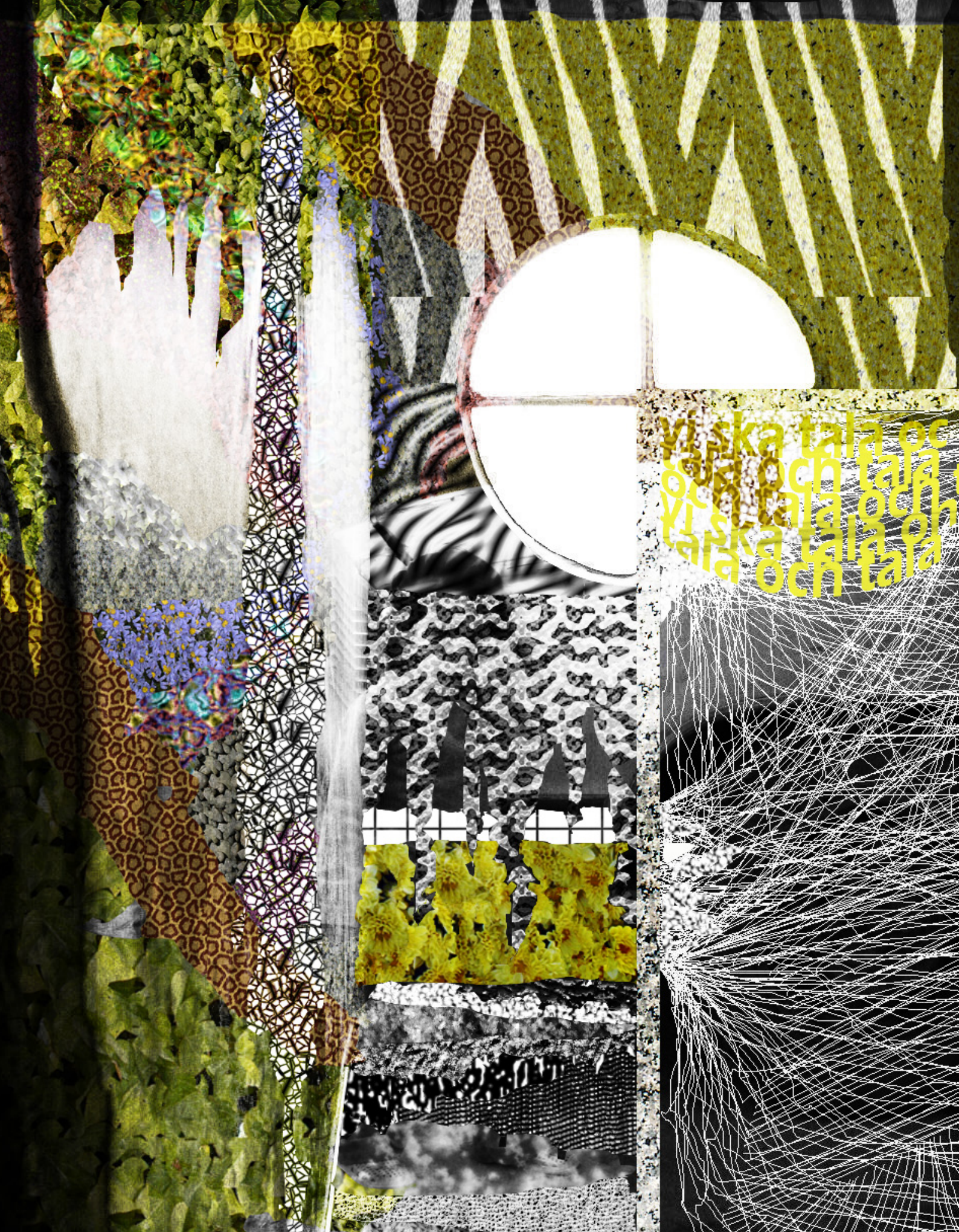
- Nelson Mandela: *Long walk to freedom* (1994). *
- Antjie Krog: *Country of my Skull* (1998).
- Marianne Thamm: *I have life: Alison's story* (1998). *
- J M Coetzee: *Disgrace* (1999). *
- Niki Daly: *Jamela's Dress* (1999). *
- Zakes Mda: *Heart of Redness* (2002). *
- Zakes Mda: *Madonna of Excelsior* (2002).
- Rayda Jacobs: *Confessions of a gambler* (2003).
- Elbie Lötter: *Dis ek, Anna* (2004).
- Marlene van Niekerk: *Agaat* (2004). *
- Chris van Wyk: *Shirley, goodness and mercy* (2004).
- John van de Ruit: *Spud* (2005).
- Mark Gevisser: *Thabo Mbeki: the dream deferred* (2007).
- Irma Joubert: *Anderkant Pontenilo* (2008).
- Deon Meyer: *13 uur* (2008). *
- Lawrence Anthony: *Elephant Whisperer* (2009).
- Annelie Botes: *Thula Thula* (2009).
- McIntosh Polela: *My father, my monster* (2011).
- Frank Chikane: *8 Days in September* (2013).
- Redi Thlabi: *Endings & beginnings: a story of healing* (2013).

Mer information om listan:

<http://www.liasa.org.za/node/1274>

vi ska tala oc
tala och tala
och tala och
vi ska tala och
tala och tala

Det oberoende norska ”debattbiblioteket” växer fram

Svenske og norske biblioteklover er revidert, med nye punkt om demokrati og debatt. Den norske er mest radikal og konkret, og her er mange bibliotek godt i gang med å utvikle tilbudet til publikum. Kanskje kan svenske bibliotek lære noe av den norske prosessen.

Text: Anders Ericson

Illustrasjoner: Balsam Karam

Svenske folkebibliotek skal nå ”verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”. Da forslaget ble presentert i fjor ble det lite debatt, og på sin blogg spør nå Peter Alsby: ”hur ska det göras i praktiken?”¹

Tillegget til den norske §1 lyder: ”Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt”. Ordet ”uavhengig” – på svensk: ”oberoende” – kom overraskende på de fleste, men ikke på Norsk Bibliotekforening (NBF), som i den offentlige høringen [bør jeg skrive: remissen?] foreslo å legge til dette ene ordet.

Denne gangen var ikke den nye paragrafen bare en stadfæsting av innarbeidet praksis. Det hadde naturligvis forekommet debatter under arrangement, men få bibliotek hadde hatt som definert mål å fremme samfunnsutviklingen gjennom debatter.

Og det tok tid før bibliotekmiljøet sjøl begynte å diskutere realiteten i det nye ordet ”uavhengig”. I april 2013 la regjeringa fram dette i sitt endelige forslag, og lenge var Mariann Schjeide, biblioteksjef i Ålesund, nesten alene opptatt av dette i offentligheten. Hun er fortsatt en pådriver her, og fra mars som nyvalgt leder av NBF.

Biblioteksjefen er blitt redaktør

I mai i år, i *Bibliotekforum* nr. 3, bekreftet så Norges kulturminister, Torhild Widvey, at ”Det er biblioteksjefene selv som velger og prioriterer hvordan de vil oppnå målene i den nye formålsparagrafen [...] biblioteksjefen skal stå fritt til å plan-

Nationalbiblioteket i Oslo. Foto: Ketil Born.

legge aktiviteter ved et folkebibliotek. Bibliotekledelsen [...] vil innta en redaktørliknende rolle”. Og, sier hun: ”Jeg tror det er viktig at biblioteket løfter frem temaer som engasjerer innbyggerne lokalt, for å bevare sin relevans”².

Fra juletider og fram til da hadde debatten gått om biblioteksjefens nye status, også i rikspressen, med ledere og enkelte kronikker også av folk utenfor bibliotekmiljøet. Innen kulturministeren kom på banen var det en del skepsis. Ville biblioteksjefen likevel bli overkjørt av kommuneledelsen? Har bibliotekarene den rette kompetansen og holdningen? Noe som naturligvis kan være et poeng noen steder. En

1. <http://peterals.wordpress.com/2014/04/09/verka-for-det-demokratiska-samhallets-utveckling/>.

2. <http://norskibliotekforening.no/bibliotekforum/pdf-oversikt/>.

undersøkelse viste at sjefene på mindre bibliotek var usikre på sin nye rolle. Man har jo hørt om biblioteknemder som kontrollerte bokvalget på 1960-tallet og tidligere.

Men flere bibliotek har nå tatt steget og arrangerer debatter. Man eksperimenterer og får erfaringer. Så bra har det gått, at på en konferanse i mai sa styrelederen i Norsk PEN, William Nygaard (mest kjent som forlegger av Rushdies "Sataniske vers" og for å ha overlevd et attentat mot seg i 1993), at biblioteka har kommet langt på kort tid med sin egen debattprofil. Og flere ledere tilsvarende svenske kommunedirektører og kommunalråd er positive og bifaller biblioteksjefenes nye frie posisjon.

Statsstøtte

Det fins ingen totaloversikt over "debattbibliotekene", men i april ga Nasjonalbiblioteket 12,1 millioner kroner i støtte til 62 lokale og regionale prosjekt som skal utvikle folkebibliotekene som debattarenaer.

Mange prioriterer debatter om lokale saker, som kommunale planer, bygge- og veiprosjekt eller problem som naturskader. Noen har også debatter om "rikstema", som for eksempel "oljeavvending" (hva gjør Norge når det blir slutt på oljen?), eller også globale, som matpolitikk, miljøvern eller sosiale saker.

Det blir debatter om kommunestruktur, etter at den markedsliberale regjeringen nå vil slå sammen kommuner. Slike debatter ønsker ikke alle kommuneledelser å ta, men det kan altså biblioteket. Eventuelle protester fra kommuneledelsen kan avvises med referanse til loven og kulturministeren.

Flere bibliotek samarbeider med frivillige organisasjoner om møteserier, som for eksempel Naturvernforbundet og Human-Etisk Forbund (jamfør Humanisterna i Sverige). Noen velger å bare stille lokaler til rådighet og ikke arrangere egne debatter.

"Debattbiblioteket" kan være komplisert, kanskje spesielt for små bibliotek. I Vestfold har derfor flere bibliotek gått sammen om "Litteraturhus Vestfold". Det samme i Nord-Trøndelag og Hardanger. Fylkesbibliotek bidrar ofte i prosessen.

Litteraturhus og bibliotek

I tillegg til NBF:s tilføyelse av ordet "uavhengig", påvirket nok to andre spesielle omstendigheter den radikale paragrafen. Det ene var forskningsprosjektet PLACE ved Høgskolen i Oslo, som har vist bibliotekets unike styrke som tverrkulturell møteplass. Det andre er etableringen av 8-10 private "litteraturhus" i større og mellomstore byer, noen steder med kommunalt bidrag. Donatorer og litterære miljø har typisk tatt initiativet, men også bibliotek, som i Bodø med "Stormen bibliotek og litteraturhus". Det første litteraturhuset i Oslo i 2007 hadde tyske forbilder, og debatter er her en sentral ingrediens. Det har noen steder vært konkurranse mellom de to institusjonstypene, og den nye paragrafen gjenspeiler nok rikspolitikernes sympati for biblioteket.

Det er vanlig at "debattbiblioteket" prioriterer kontroversielle saker og debatter som sjelden eller aldri tas av andre. I fjor ble flere alvorlige "ikke-saker" eller "blindsoner" både i pressen og andre presumptivt demokratiske organ avslørt i to ulike bøker. For eksempel har det vært lite pressekritikk av norsk bistandspolitikk, av den statlige pensjonsreformen i 2010 og av oljeboomen i Nord-Norge. I lokal presse er situasjonen enda dårligere.

Bibliotekarene må kunne takle konflikter. I Kristiansand i vinter klagde en innvandringsfiendtlig organisasjon på at de ikke fikk leie biblioteklokaler til et arrangement. Biblioteket fikk medhold hos politikerne, men innbød så til et bredt møte om innvandring, også med ytterflyvene i panelet. I Stavanger innbød man en åpen rasist til en debatt om personens egen virksomhet. Noen debattanter avstod, men andre stilte opp, fra begge sider, og lokalpressen mente det ble et godt arrangement.

Hva med Sverige?

"Ytringsfrihetsfundamentalist" er blitt nesten en hedersbetegnelse i Norge, trass i eller også på grunn av debatten etter 22. juli. Én av disse er PEN:s William Nygaard, og han har uttalt seg til fordel for bibliotek som også inviterer ytterflyvene til debatt, som Stavanger bibliotek.

I et intervju i Bibliotekforum nr. 3 i år dro han inn Sverige i denne debatten: "Den politiske korrektheten i Sverige har blitt et traume. Vi burde sende noen nordmenn over grensen for å utfordre dem. Ytringsfrihet er å akseptere den stemme man ikke liker. Som debattarrangører må biblioteksjefer forstå det samfunnet de er en del av og irritere seg over preserende problemstillinger som ikke blir reist".

Men hva kan eventuelt svenske bibliotek gjøre, de som, ulikt de norske, ikke er juridisk "oberoende"?

Jeg mener kommunale bibliotek gjerne kan arrangere kontroversielle debatter, for eksempel om krav i befolkningen som kommuneledelsen er imot, og så svare på eventuelle represalier med blant annet "IFLA:s forklaring om bibliotek och intellektuell frihet". Der siste kulepunkt lyder:

Bibliotekarier och annan professionell bibliotekspersonal skall uppfylla sina förpliktelser både gentemot arbetsgivare och biblioteksanvändare. I händelse av konflikt mellan dessa förpliktelser har ansvaret mot användaren företräde³

Lillehammer bibliotek holdt for ti år siden, altså lenge før lovrevisjonen, store folkemøter om byutvikling og om jernbane versus ny motorvei. Biblioteksjefen forteller at "enkelte politikere og administratorer ble sure, men folk flest satte stor pris på det".

"Folkets forskningssentral"

Når alt dette er sagt, så mener jeg personlig at norske bibliotek det siste året har hatt et for stort fokus på de fysiske debat-

3. http://archive.ifla.org/faife/policy/iflastat/iflastat_se.htm.

tene. Det fins et videre potensial i den nye paragrafen, spesielt når det gjelder egen publisering.

Det forekommer at bibliotek eller entusiaster i personalet publiserer i form av å skrive på Wikipedia. Men ellers kan det dessverre se ut som at bibliotekarer mener, som mange "der ute", at "Google er blitt så bra" at biblioteket kan slippe av i forhold til Internett.

For ti og femten år siden var det vanlig med emnelister og -portaler. I dag har noen få bibliotek nettsjenester av typen Universitetsbiblioteket i Oslos "Global Surveillance".⁴ Her samler og annoterer man lenker til det viktigste som skrives i Norge og på engelsk om overvåking, med vekt på Wikileaks og Snowden.

Mitt eget bidrag til dette har vært konseptet "Biblioteket tar saka". For åtte år siden gjorde jeg en website for et bibliotek, med viktig informasjon og dokument om en planlagt

sivil flyplass, da lokalpressen og myndighetene gjorde en altfor dårlig jobb. På bloggen med samme navn forsøker jeg nå å få med det viktigste også om "debattbiblioteket".⁵

Men med slike fokuserte tjenester, gjerne i kombinasjon med blogger, bør bibliotek kunne gripe inn i aktuelle debatter i og utenfor lokalsamfunnet. Biblioteket kan på denne måten bli "folkets forskningsssentral", som Sven Lindqvist gikk inn for i et intervju jeg gjorde med ham i 1994.

Det "oberoende" biblioteket mener jeg bør bli et mål for alle bibliotek og bibliotekorganisasjoner. Den som vil tenke nærmere over nødvendigheten og konsekvensene av dette, bør lese finske Mikael Bööks bok *Biblioteksaktivisten*.

4. <http://bibliotekettarsaka.wordpress.com/2013/10/30/ub-oslo-tar-saka-og-overvaker-overvakerne/>.

5. <http://bibliotekettarsaka.wordpress.com/>.

Rymns samhällsdebatten vid ett bibliotek som vill locka rika mecenater? En manifestation mot Israels behandling av Palestinas befolkning tar plats utanför Vancouvers centralbibliotek i början på juli.

Jakten på pengarna

Folkbiblioteket är en offentlig plats där det inte ska spela någon roll hur rika eller fattiga användarna är. Det är också en plats där den bekväma nöjesläsningen och den skavande samhällskritiken ska stå sida vid sida. Men vad händer med det när donationer från privatpersoner blir en viktigare inkomstkälla för bibliotek, frågar sig Charlotte Högberg med utgångspunkt i en aktuell Nordamerika-resa.

Text och foto: Charlotte Högberg

Utanför Vancouvers centralbibliotek sitter fyra personer på knä och läser högt från varsitt papper som ligger på stenbeläggningen framför dem. Med nedböjda huvuden förmedlar de vittnesmål från Gaza. Runt omkring dem står meddemonstranter med plakat. De flesta går bara förbi demonstrationen men några av dem som är på väg till biblioteket, eller bara råkar passera den öppna platsen i hörnet av Homer Street och Robson Street, stannar upp och lyssnar. Vad är det som gör att samhällsdebatten ofta tar plats kring biblioteket?

Ibland anklagas litteraturen, såväl som andra kulturella uttrycksformer, för att vara eskapistisk. Att det skulle innebära en flykt undan verkligheten att hänge sig åt läsning, en

trevlig stund bortom den inte lika trevliga vardagen. Men oavsett om det är Tolkien, Hosseini eller Alakoski som berättar så öppnar kulturen världar, utvidgar tolkningsramar och kan föda diskussion och reflektion. Att gå in i en annan värld än sin egen vardag kan handla om en flykt från något men också om en resa till någon annans verklighet. Det ger en möjlighet att sätta sig in i någon annans situation, oavsett om den tar rum bland bergen i Midgård, Kabuls gator eller huslängorna på Fridhem. Kulturen är en plats för glädje, kravlös förströelse, utveckling, kunskap, debatt, utmaning, reflektion. Engagemang. Det är en plats där nöjesläsning och tv-spel möter samhällsinformation till allmänheten. Det är

det som gör biblioteket till en plats för samhällsdebatt, men viktiga faktorer för samtalet och reflektionen är att biblioteket är en offentlig plats och en plats du kan befinna dig på utan att vara tvungen att konsumera, där tillgången till litteratur och information inte kostar för användarna och ekonomiskt vinstintresse inte är styrande. Det är något som tryggar att biblioteket kan vara en plats för engagemang och diskussion. Detta är något som kanske tas för givet.

Biblioteket i Vancouver har information på en mängd olika språk och bedriver ett stort arbete för att verka inkluderande för alla användare. Ändå är det något som får mig att känna att vissa användare värderas högre än andra – den virtuella väggen med namn. På många bibliotek i Kanada och USA möts besökarna någonstans av en donor wall, en virtuell eller fast vägg fylld av namn på personer, stiftelser och företag som har donerat större summor till biblioteket. Flertalet av besökarna kommer nog aldrig att få se sitt eget namn där.

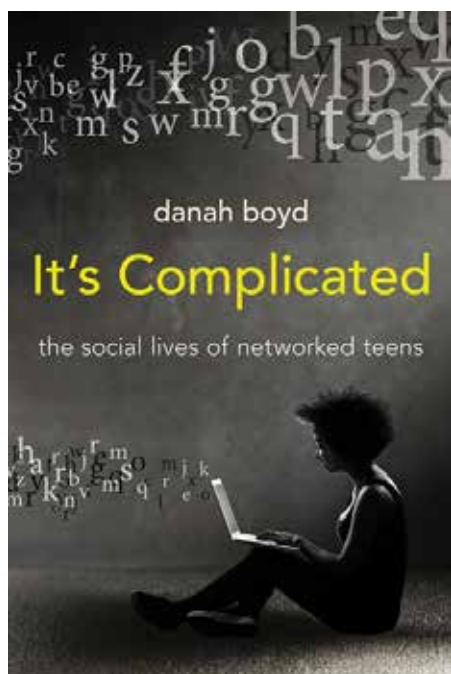
Det här är såklart inget nytt fenomen, Andrew Carnegie gav pengar till att bygga över 2500 bibliotek, de flesta av dem i områden han hade personlig anknytning till. I tider då de offentliga medlen till biblioteken minskar blir privata donationer en viktigare inkomstkälla för biblioteken i USA. Frågan är hur de privata donationerna påverkar dem. Biblioteket i West Palm beach bytte 2012 namn till Mandel Public Library of West Palm Beach efter en donation på fem miljoner dollar från Mandel Foundation. Om du donerar tillräckligt mycket till Seattle Public Library bjuds du in till en privat träff med en känd författare. Har du inte lika mycket att ge bort kan du ändå köpa till dig att till exempel få förtur till utförsäljningar av böcker och vissa evenemang. Liknande upplägg finns på många bibliotek. Detta äventyrar möjligheten för människor att delta på lika villkor. Har du inte råd blir du en andra klassens låntagare. För det handlar om klass och kapital. En kan också fråga sig hur detta fiskande efter pengar på längre sikt påverkar bibliotekens integritet och bibliotekets möjlighet att vara en plats för samhällsdebatt, hur det påverkar den offentliga platsen. Det finns mängder av artiklar som berör hur bibliotek ska bli bättre på att få donationer, med råd som att enbart göra projekt som tilltalar donatorer och att anlita högt ansedda kampanjledare för att bearbeta rätt personer och rätt företag som kan bli donatorer. "When Surveying your community, never underestimate women with wealth." skriver till exempel Lee Price i tidskriften *Public Libraries* år 2011.

Bibliotek på många håll runt om i världen tar emot donationer och det är ofta en nödvändighet för dess existens, men det borde det aldrig vara för folkbibliotek. Denna internationella fråga närmar sig Sverige. I det omdiskuterade strategidokumentet "The darling library" för Malmö stadsbibliotek var ett förslag att biblioteket skulle göra det möjligt att börja ragga pengar från privata sponsorer och fonder. I IFLA:s folkbiblioteksmanifest står det: "Folkbibliotekets samlingar och tjänster ska inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur eller för kommersiella påtryckningar." Frågan är om det möjligt att upprätthålla det och

samtidigt vara beroende av donationer från företag, stiftelser och privatpersoner. Kommer samhällsdebatten alltid att vara välkommen om biblioteken samtidigt vill locka till sig pengar från den ekonomiska eliten?

Bibliotekets vänner. "Vancouver Public Library is a destination, a community, a facilitator, a resource, an innovator and an enabler. And free – always free." skriver biblioteket på sin hemsida. Men för att åtnjuta sådant som rabatt i bibliotekets bokhandel, rätt att delta i kommittéer och i speciella programpunkter måste låntagaren vara betalande medlem i Friends of the Vancouver Public Library och uppmuntras att arbeta ideellt på biblioteket. För den som vill få sätta sitt namn på det nya planerade digitala labbet på biblioteket gäller det dock att bidra med mycket mer än så.

Nyanserad bild av ungdomars användning av sociala medier

Sara Kjellberg recenserar *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens* av danah boyd (2014).

Nyligen pratade jag med en vän som lämnat Facebook. Ett av hens argument för att inte fortsätta använda det var att hen tyckte att Facebook försökte vara alltför mycket och därför kollapsade under sin egen tyngd som den där "alltiets-tjänsten" där man ska kunna göra allt ifrån att kommunicera åsikter, dela bilder med sina vänner, upptäcka ny musik, bevaka events, etcetera. I forskaren danah boyds senaste bok om hur tonåringar använder internet lyfts exempel efter exempel fram på hur olika tjänster fyller olika syften och hur de unga användarna också skapar och fyller verktygen med det som de behöver för sitt användningsområde.

Facebook är en av dessa digitala tjänster. Visserligen har boyds forskningsobjekt förändrats under de åtta år som hon har följt ungdomars liv online. Från Myspace storhetstid till dagens Twitter och Instagram. Men det är knappast de tekniska lösningarna som står i centrum för boyds berättelse. Hennes fokus är ungdomars användning av sociala medier och vad de bidrar med i deras liv som tonåringar i dagens USA.

boyd pekar ut hur användningen gått från att ha varit innehållsdriven och kretsande kring ett gemensamt ämne till att handla om att upprätthålla vänskaper. Sociala medier har blivit viktiga platser att bara vara och kommunicera med varandra på, i en tid när unga i USA begränsas i var de kan mötas fysiskt. Det som samtidigt händer genom att de utnyttjar tekniken är att de synliggörs. boyd påpekar att för tonåringarna är sociala medier bara ytterligare en plats att vara på där det för vuxna sker en jämförelse mellan platser genom ett nostalgins filter. Att det är bättre att ses på riktigt eller att det som sägs och görs på nätet är ytligare eller till och med farligt. Det hela danah boyds bok därmed handlar om är den spänning som uppstår mellan å ena sidan tonåringarnas

perspektiv och praktiker och å andra sidan de vuxnas oro över hur tonåringarnas användning av tekniken skapar något de inte riktigt förstår.

Många gånger har begreppet "digital natives" använts om ungas förhållande till tekniken. boyd tydliggör med de kloka ungdomarnas ord hur stora skillnader det finns i tillgång till teknik och nätverk och i hur man förstår och använder dessa. De är ingen homogen grupp användare som kan sägas ha en nedärvd förståelse för digital kommunikation, även om sociala medier idag är en integrerad del i våra liv på olika vis. Till exempel, när en tonåring enbart har tillgång till nätet i skolans bibliotek skapar det vissa förutsättningar. Eller när en tonåring har sin förälder som vän på Facebook och anpassar sättet att skriva för att nå vännerna med sitt budskap, men samtidigt inte uppröra föräldern. En aspekt på detta är vikten av medie- och informationskompetens för de unga, något som dyker upp i ett av de åtta kapitlen där boyd ramar in tonåringarnas sätt att hantera sociala medier utifrån teman som identitet, privatliv och ojämlikhet.

Det som betyder något är inte en särskild social media-form, utan hur en grupp ungdomar formar den i en kontext. Tekniken i sig har lite med det att göra, det handlar om ett samspel mellan de unga användarna och sajten. boyds alla exempel visar med all tydlighet hur vi socialt konstruerar det som händer i användningen av sociala medier. Det finns inte ett sätt att vara ung på nätet, men det finns trots allt en gemensam vilja hos de intervjuade tonåringarna att vara där. Närvaron på nätet är sammantvinnad med det som händer offline. Det går inte att dra en skarp linje mellan det som sker online och offline. Med hjälp av statistik och den etnografiskt inspirerade forskningen som danah boyd bedrivit under lång tid beskriver hon de faror som utmålas och hur riskerna

hanteras av kidsen, hur de sätter ord på de utspel av mobbning och konflikter på nätet och kallar det "drama".

Det är komplext. Boken är däremot lättillgängligt skriven och värd att läsa bara för att få inblick i den nätverksbaserade värld vi alla lever i idag. Jag reagerar dock på hur danah boyd konsekvent ger ungdomarna, utöver ett namn och ålder, en beskrivning genom att säga om de är vita, afroamerikaner eller andra kategoriseringar. Jag studsar till varje gång, men inser att även det är en del av en kulturell kontext, det vill säga hur boyd är situerad i det amerikanska samhället. Trots det tycker jag det är synd att hon inte kan ställa sig bredvid det, påverkad som jag är av diskussionen om rasifiering som präglar stora delar av den svenska politiska debatten.

Bibliotekarie i vardagens klor

Emil Johansson recenserar *Sisältää pieniä osia* (eng. *Contains Small Parts*) av Amanda Vähämäki (2013).

I Finland har små kvalitetsinriktade serieförlag som Asema kustannus, Boing Being, Huuda huuda och gratisserietidningen Kuti i flera år gett ut finskspråkiga album och antologier med engelska undertexter, vilket gör det enkelt även för icke-finskspråkiga att ta del av den finska seriescenen. Detta har uppmärksammats av bland andra Sebastian Lönnlöv i hans recension av Hannele Richerts fina album *Enimmäksen hyvä näkyvyys* (eng. *Mostly Clear*) i *Litteraturmagazinet*. De undertextade serierna kan också användas av den som vill bekanta sig med det finska språket, och skulle kunna användas på folkbiblioteken för att främja den sverigefinska minoritetens språkrevitalisering. Förlagen ifråga verkar dessutom internationellt och publicerar aktivt finska översättningar av serier skrivna på andra språk.

Amanda Vähämäki har tidigare översatts till svenska i albumet *Bullefältet* (2007) som även kom ut på engelska, franska, italienska och serbiska. Sedan dess har hon givit ut några album och deltagit i ett flertal serieantologier världen över, bland annat den prisbelönta kanadensiska antologin *Drawn and Quarterly*. Hennes serier utspelar sig ofta i vardagliga miljöer där tristess och vantrivsel tvingar upp dörrar till parallella

Det handlar inte bara om tonåringar, det handlar om allas vårt sätt att hantera komplexiteten, men också möjligheterna, i samspelet mellan de olika kontexter vi lever i. Vi måste förhålla oss till och göra val i vårt agerande på nätet.

Min vän som lämnade Facebook sa att plötsligt fungerade det inte längre på det sätt som hen önskade och gick därför vidare för att undersöka andra möjligheter. Precis som ungdomarna boyd har mött måste vissa av oss kämpa med att förstå hur vi ska agera mellan att tillgängliggöra och kontrollera vad vi visar av oss själva på nätet, medan andra mer intuitivt förstår principerna. Det är en nyanserad bild som växer fram av ungdomars användning av sociala medier, långt ifrån den skrämselfpropaganda som ibland förmedlas i nyheter.

drömvärldar, som likt drömmar kan vara minst lika skrämmande och tråkiga som verkligheten.

Hennes senaste album *Sisältää pieniä osia* (eng. *Contains Small Parts*) skildrar den ensamstående bibliotekarien och trebarnsföräldern Outi som kläms mellan familjelivet och biblioteksarbetet. När spänningarna inför halloween-sagostunden har släppt och barnen lämnats till pappan för helgen, kommer Outi hem och upptäcker att hon hamnat i en parallell verklighet där en hund knacker på och tar henne på en flygtur på ett dammsugarskaft. Det är en trovärdig och vacker skildring av vardagens lågintensiva smärta, stress och tristess, men inte utan små glimtar av ömhet, förlåtelse, fantasi och lek. Som titeln antyder så innehåller albumet små delar, det lilla i vardagen: hämtning och lämning på dagis och skola, ett nej från en arbetskamrat, nervositet inför en sagostund, nattning av ett barn efter en mardröm.

Vähämäki har hittills arbetat i ett relativt kort format på 10–40 sidor, och personligen hoppas jag att hon någon gång kommer att ge sig in på en längre berättelse där hennes berättarkonst och magiska realism skulle kunna blomma ut till ett seriemästerverk.

Avsändare:
bis c/o J Dalmalm
Flottbrovägen 32
146 54 Tullinge

Nästa nummer: Användarens bibliotek

I nästa nummer vill vi lyfta diskussionen om användarinflytande. Hur går vi tillväga för att skapa dialog och praktiskt inflytande? Finns det en konflikt mellan önskningar hos användarna och bibliotekens professionella avvägningar? Och vilka möjligheter finns på de digitala biblioteksplattformarna?

Välkommen med ditt bidrag senast den 15 november! tidskriftenbis@gmail.com.

Foto: Andrea Hofann.

Föreningen BiS?

BiS är en socialistisk förening inom områdena bibliotek, kultur och information. BiS jobbar för att biblioteken ska bevara och vidareutveckla demokratin genom att

- stödja yttrandefriheten och garantera tillgången till information som grund för opinionsbildning och samhällskritik
- utgöra en offentligt finansierad och demokratiskt styrd institution som utvecklas i dialog med brukare och närsamhälle.
- arbeta uppsökande, läsfrämjande och vägledande i första hand för dem som riskerar att hamna på fel sida om den växande informationsklyftan
- aktivt erbjuda information och litteratur som utgör komplement och alternativ till det kommersiellt gångbara.